

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

**Педагогічна практика
здобувачів вищої освіти ступеня доктора
філософії за спеціальністю
011 Освітні, педагогічні науки**

Вінниця - 2025

УДК 378.147.091.33-027.22:37.013(072)

DOI: <https://doi.org/10.31652/378.147.091.33-1-120>

Навчально-методичний посібник рекомендований до друку рішенням вченої ради Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №5 від 24.11.2025 р.)

Рецензенти:

Акімова О.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і освітнього менеджменту;

Галузяк В.М., доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і освітнього менеджменту

Педагогічна практика здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки: навчально-методичний посібник / упорядник: Фрицюк В. А., Вінниця. 2025. 120 с. DOI: <https://doi.org/10.31652/378.147.091.33-1-120>

У навчально-методичному посібнику подано сутність, мету, зміст і організацію педагогічної практики аспірантів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки як важливого компонента професійної підготовки майбутніх науково-педагогічних працівників. Розкрито значення поєднання теорії з практикою у закладі вищої освіти, окреслено роль практики у формуванні педагогічної майстерності, професійної відповідальності та академічної культури здобувачів. Подано структуру практики, основні етапи й завдання, очікувані результати та компетентності, а також вимоги до звітної документації й критерії оцінювання.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
1. Мета та основні завдання педагогічної практики.....	7
2. Порядок організації та проведення практики.....	11
3. Очікувані результати проходження педагогічної практики.....	13
4. Структура та основний зміст діяльності аспірантів під час педагогічної практики.....	16
5. Вимоги до оформлення та змісту звітних матеріалів.....	18
6. Критерії та показники оцінювання результатів практики.....	20
7. Підбиття підсумків та форми підсумкового контролю.....	23
8. Методичні поради до виконання окремих видів завдань педагогічної практики.....	25
9. Рекомендована література.....	65
Додатки.....	67

ПЕРЕДМОВА

Практична підготовка аспірантів є невід'ємною складовою освітнього процесу, що здійснюється відповідно до навчального плану та освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Практика спрямована на забезпечення органічного поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Педагогічна практика створює умови для застосування здобутих теоретичних знань, умінь і навичок у реальному освітньому процесі закладу вищої освіти, сприяє розвитку педагогічної майстерності, творчої ініціативи, академічної культури та професійної відповідальності майбутніх науково-педагогічних працівників.

Практика зорієнтована на формування й розвиток системи загальних і фахових компетентностей, визначених освітньо-науковою програмою підготовки докторів філософії та на досягнення запланованих результатів навчання, що забезпечують готовність аспірантів до ефективної навчально-викладацької та організаційно-методичної діяльності у сфері вищої освіти.

Практична підготовка аспірантів є важливою інтеграційною складовою освітнього процесу, яка реалізується відповідно до навчального плану та, зокрема, освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії (Ph.D.) за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Ця практика є важливою ланкою між глибокою теоретичною підготовкою в галузі та її емпіричною складовою.

Головна мета педагогічної практики – забезпечити органічне, синергетичне поєднання фундаментальних теоретичних знань із живою, динамічною практичною діяльністю здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Це – вихід аспіранта з кабінету, наповненого науковою літературою, безпосередньо в аудиторію. Саме педагогічна практика створює унікальні умови для

трансформації здобутих теоретичних знань, набутих умінь і навичок у конкретні, викладацькі дії в реальному освітньому процесі закладу вищої освіти.

Педагогічна практика є основою для розвитку педагогічної майстерності здобувачів – здатності не лише передати інформацію, а й розвивати пізнавальний інтерес студентів та ефективно управляти освітнім процесом. Вона сприяє розкриттю творчої ініціативи аспіранта, застосування інноваційного підходу до викладання, зокрема, впровадження сучасних цифрових та інтерактивних технологій. Водночас, формується академічна культура аспіранта – етичні стандарти, відповідальність, здатність до об'єктивної самооцінки та рефлексії. Аспірант перетворюється на відповідального і свідомого майбутнього науково-педагогічного працівника, який розуміє свою місію не лише як дослідника, а й як наставника.

Педагогічна практика аспірантів зорієнтована на формування й комплексний розвиток у них системи загальних і фахових компетентностей, які детально визначені освітньо-науковою програмою. Мова йде не лише про читання лекцій, а про досягнення запланованих результатів навчання, що охоплюють: навчально-викладацьку готовність (здатність самостійно розробляти навчально-методичне забезпечення, проводити заняття на високому дидактичному та методичному рівні, використовувати сучасні методи оцінювання) та організаційно-методичну діяльність (уміння брати участь у роботі кафедри, розробці освітніх програм, здійснювати наукове керівництво студентською роботою, демонструючи професійну відповідальність у сфері вищої освіти).

Фактично, педагогічна практика готує майбутнього доктора філософії до ролі не просто вченого-дослідника, а й викладача, здатного ефективно працювати у двох вимірах: генерувати знання і кваліфіковано їх транслювати. Без цього компонента, наукова підготовка була б неповною.

Організація та проведення педагогічної практики аспірантів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського регламентуються чинною нормативно-правовою базою: Законом України «Про вищу освіту»; Порядком підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. №261); Положенням про акредитацію освітніх програм (наказ МОН України від 11.07.2019 р. №977); Положенням про проведення практики здобувачів вищої освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (наказ №125-од від 21.06.2024 р.).

Терміни проведення педагогічної практики визначені в навчальному плані.

Отже, педагогічна практика має важливе значення у підготовці докторів філософії (Ph.D.) за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, оскільки вона є обов'язковим етапом для формування науково-педагогічного працівника. Вона забезпечує перехід від суто дослідницької роботи до практичної діяльності у вищій школі, формуючи педагогічну компетентність аспірантів через набуття навичок розробки навчальних матеріалів, методичної майстерності та управління освітнім процесом. Практика дає змогу аспірантам інтегрувати власні наукові результати та інноваційні методики безпосередньо у навчальний процес, отримуючи цінний зворотний зв'язок і підтверджуючи їхню ефективність (апробація). Крім того, вона необхідна для розвитку комунікативних, ораторських та лідерських якостей, які є ключовими для успішного викладання. Наявність досвіду педагогічної практики є обов'язковою кваліфікаційною вимогою для здобуття ступеня доктора філософії з педагогічних наук, що підтверджує готовність випускника до самостійної діяльності та значно підвищує його конкурентоспроможність на ринку праці.

1. МЕТА ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Педагогічна практика для аспірантів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки має важливе значення, оскільки є невід'ємною складовою їхньої професійної та наукової підготовки. Її роль полягає не лише у набутті практичних умінь викладацької діяльності, а й у формуванні цілісного педагогічного світогляду дослідника та організатора освітнього процесу.

Педагогічна практика для аспірантів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки забезпечує зв'язок теорії з практикою. Саме педагогічна практика дає змогу аспірантам застосувати на практиці теоретичні знання з педагогіки, психології, методології та дидактики, перевірити ефективність сучасних педагогічних технологій, методів і підходів у реальному освітньому середовищі.

Також педагогічна практика сприяє формуванню професійно-педагогічної компетентності здобувачів. У процесі практики аспіранти вдосконалюють навички організації навчального процесу, розроблення навчально-методичних матеріалів, проведення лекцій, семінарів і практичних занять, оцінювання навчальних досягнень студентів, що формує готовність до викладацької діяльності у закладах вищої освіти.

Водночас, педагогічна практика сприяє розвитку науково-дослідницьких умінь аспірантів, оскільки створює умови для апробації результатів дисертаційного дослідження, збору емпіричних даних, спостережень, аналізу педагогічних явищ і процесів, що поглиблює наукове мислення та дослідницьку культуру майбутнього науковця.

Варто зазначити, що педагогічна практика для аспірантів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки забезпечує формування педагогічної культури і рефлексії здобувачів. Аспіранти вчаться

аналізувати власну педагогічну діяльність, оцінювати її ефективність, коригувати підходи до навчання та виховання студентів, розвивають етичну відповідальність і педагогічну майстерність.

Також педагогічна практика сприяє підготовці здобувачів до професійного самоствердження. Практика допомагає аспірантам усвідомити особистісну місію викладача, розвинути комунікативні, організаційні, лідерські здібності, що є необхідними для роботи в освітніх і наукових установах.

Результати педагогічної практики є показником якості підготовки здобувачів третього рівня освіти та свідченням спроможності закладу вищої освіти забезпечувати формування сучасного науково-педагогічного потенціалу.

Отже, педагогічна практика є ключовим етапом професійного становлення аспірантів, що поєднує освітній, науковий і практичний компоненти їхньої підготовки, сприяє розвитку творчої індивідуальності, педагогічної майстерності та готовності до ефективної викладацької та дослідницької діяльності у сфері освіти.

Метою педагогічної практики є ознайомлення аспірантів зі специфікою педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти, оволодіння вміннями і навичками організації навчальної, виховної й методичної роботи зі здобувачами вищої освіти, формування і розвиток фахових компетентностей відповідно до спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Завданнями педагогічної практики є:

- ознайомлення зі специфікою педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти, структурою освітнього процесу, особливостями організації навчально-методичної роботи;
- оволодіння сучасними інноваційними технологіями, методами і засобами навчання, формування здатності до їх критичного добору та адаптації до освітнього контексту;
- розвиток вміння планувати, організовувати й реалізовувати освітній процес у закладі вищої освіти (формулювати завдання

навчання, добирати зміст, методи, форми і засоби навчальної діяльності, здійснювати моніторинг і оцінювання результатів навчання);

- набуття досвіду розроблення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу (укладання силабусів, навчальних програм, методичних рекомендацій, підготовки дидактичних матеріалів);

- формування навичок науково-педагогічного аналізу освітніх явищ, процесів, програм, матеріалів і результатів навчання з позицій сучасних педагогічних концепцій і тенденцій розвитку вищої освіти;

- вдосконалення уміння організовувати й проводити різні види занять (лекції, практичні заняття) з використанням сучасних педагогічних технологій;

- розвиток здатності до педагогічної рефлексії, аналізу власного стилю викладання, оцінювання ефективності навчальної взаємодії, планування шляхів особистісно-професійного вдосконалення;

- формування професійно-етичної культури, вмінь дотримання принципів гуманізму, толерантності, партнерства та академічної доброчесності в освітньому процесі;

- розвиток креативного мислення, педагогічної майстерності, вміння здійснювати інноваційну освітню діяльність, створювати комфортне освітнє середовище;

- набуття досвіду участі у плануванні, організації та проведенні освітніх, профорієнтаційних, культурно-просвітницьких і мистецьких заходів, спрямованих на розвиток професійної компетентності здобувачів освіти.

У результаті педагогічної практики майбутні доктори філософії набувають таких загальних компетентностей (за освітньо-науковою програмою): здатність працювати в команді, організовувати продуктивну міжособистісну взаємодію, приймати управлінські рішення і забезпечувати їх реалізацію в освітньо-науковій діяльності; здатність дотримуватись норм наукової етики, моральних цінностей,

правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях і педагогічній діяльності; здатність до самооцінювання та самовдосконалення, планування і здійснення безперервного саморозвитку; та фахових: здатність до науково-педагогічного аналізу (історико-логічного, ретроспективного, компаративного), адаптації та творчого застосування ідей вітчизняної і зарубіжної педагогіки у сучасній освітній практиці, визначення тенденцій і перспектив розвитку освіти; здатність розуміти, критично оцінювати і використовувати виховні та дидактичні концепції в освітній і науково-дослідницькій діяльності з урахуванням історичного досвіду та інновацій у вітчизняній і зарубіжній педагогічній науці та практиці: здатність застосовувати концептуальні та методологічні знання про освіту, визначати, аналізувати і розв'язувати проблеми у сфері освіти з урахуванням інтересів особистості, суспільства і держави: здатність організовувати освітні, наукові, методичні, профорієнтаційні, культурно-мистецькі заходи, консультувати здобувачів вищої освіти, керувати їх дослідницькою, науковою, творчою роботою і практичною підготовкою: здатність здійснювати освітню й науково-дослідницьку діяльність на основі гуманістичного світогляду, норм професійної етики та академічної доброчесності; здатність планувати та реалізовувати наукові, дослідницькі, творчі проєкти, брати участь у створенні, оцінюванні, презентації, вдосконаленні освітніх програм з урахуванням позицій стейкхолдерів; здатність здійснювати професійну, методичну та наукову експертизу освітніх програм, навчально-методичних матеріалів, результатів досліджень; здатність планувати й організовувати освітній процес; здійснювати викладання у закладах вищої освіти; створювати навчально-методичне забезпечення; проєктувати проміжні і кінцеві цілі навчання; діагностувати й оцінювати результати навчальної діяльності; налагоджувати конструктивну міжособистісну взаємодію з суб'єктами освітнього процесу; здатність до рефлексії та самоаналізу науково-

педагогічної діяльності, планування і здійснення самоосвіти, безперервного особистісно-професійного саморозвитку.

2. ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Згідно з навчальним планом підготовки докторів філософії (PhD) спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки педагогічна практика проводиться у 3 семестрі. Обсяг практики становить 5 кредитів ECTS, 150 годин. Термін проходження практики – 5 тижнів.

Відповідно до «Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського» (затвердженого на засіданні вченої ради 19 червня 2024 року, протокол №14), практика може проводитися за дистанційними технологіями або безпосередньо на базі освітньої установи за заявою здобувача вищої освіти за умови, якщо база практики розташована максимально наближено до місця його проживання та врахована специфіка функціонування установи. Технології дистанційного навчання можуть використовуватись при проведенні практики під час карантину, воєнного стану тощо. Для проходження практики за дистанційними технологіями практиканти та керівники практики мають узгодити можливості здобувачів вищої освіти проходити практику та мати доступ до необхідної від бази практики інформації, зокрема шляхом: доступності даних на сайті установи; можливості отримання необхідної інформації від профільних підрозділів засобами електронної пошти чи іншим погодженим способом; можливості оперативної перевірки роботи здобувача вищої освіти керівниками практики; можливості підписати договір та щоденник з практики. Кафедра консультує здобувача вищої освіти щодо виконання завдань, отримання необхідних знань і вмінь.

Організація педагогічної практики аспірантів передбачає три основні етапи: підготовчий, навчально-методичний та підсумково-рефлексивний.

Перший етап – підготовчий – спрямований на вирішення організаційних питань, проведення настановної конференції, ознайомлення аспірантів із метою, завданнями, змістом і програмою практики, вимогами до оформлення звітної документації. На базі практики створюються необхідні умови для її якісного проходження, проводиться інструктаж з техніки безпеки та охорони праці, забезпечується підготовка робочих місць і ресурсів для реалізації завдань практики.

Другий етап – навчально-методичний – є основною складовою педагогічної практики, оскільки саме на цьому етапі аспірант безпосередньо занурюється в освітній процес закладу вищої освіти. Він виконує комплекс завдань, передбачених програмою практики, що спрямовані на формування його педагогічної майстерності та досвіду викладацької діяльності. У межах цього етапу аспірант активно долучається до навчальної, методичної, організаційно-виховної роботи кафедри, бере участь у проведенні лекційних, практичних занять, готує конспекти, методичні розробки, дидактичні матеріали, а також здійснює аналіз ефективності власних педагогічних методів і прийомів. Важливою складовою є співпраця з викладачами кафедри, участь у засіданнях, обговореннях та спільних освітніх ініціативах. Контроль і методичний супровід практики забезпечує керівник практики аспіранта або викладач, призначений від кафедри, який здійснює консультативну підтримку, надає рекомендації та проводить оцінювання проміжних результатів діяльності.

Третій етап – підсумково-рефлексивний – спрямований на осмислення, узагальнення та оцінювання результатів проходження практики. На цьому етапі аспірант здійснює систематизацію матеріалів, оформлює звітну документацію, готує аналітичний звіт про виконану роботу, де відображає досягнення, проблеми та пропозиції

щодо вдосконалення освітнього процесу. Особлива увага приділяється самоаналізу професійного зростання, визначенню рівня сформованості педагогічних компетентностей і готовності до самостійної викладацької діяльності.

Завершальним моментом є проведення підсумкової конференції, під час якої аспіранти презентують результати своєї діяльності, діляться власними напрацюваннями, обговорюють труднощі, які виникали під час практики та пропонують шляхи вдосконалення змісту й організації педагогічної практики в системі підготовки майбутніх науково-педагогічних працівників.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

У результаті педагогічної практики майбутні доктори філософії набувають таких результатів навчання за освітньо-науковою програмою:

- дотримуватися в освітній і науковій діяльності норм професійної етики та академічної доброчесності, оцінювати морально-етичні аспекти наукових досліджень, організовувати конструктивну міжособистісну взаємодію з суб'єктами професійної і дослідницької діяльності на засадах діалогу, партнерства та взаємної поваги;
- застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні (цифрові) технології у викладацькій і науково-дослідницькій діяльності; використовувати універсальні та спеціалізовані інформаційні ресурси, сучасні програмні засоби та пошукові технології для роботи з науковими джерелами і базами даних;
- здійснювати освітню діяльність відповідно до завдань і принципів сучасної вищої школи, вимог до наукового, нормативного і навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, організовувати самостійну навчально-пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти, оцінювати результати навчання з

урахуванням цілей, критеріїв і видів контролю, надавати зворотній зв'язок за результатами оцінювання;

- обирати й застосовувати оптимальні технології, засоби і методи навчання (у т. ч. цифрові) відповідно до основних педагогічних вимог та освітнього контексту, здійснювати діагностику й моніторинг особистісно-професійного становлення здобувачів вищої освіти;
- обґрунтовувати концепцію освітньої програми, визначати її структуру відповідно до стандартів вищої освіти, розробляти й удосконалювати зміст освітніх компонентів, укладати силабуси / програми, створювати навчально-методичні матеріали;
- здійснювати експертизу навчальних програм, публікацій, освітніх і наукових проєктів, результатів досліджень відповідно до етичних і професійних стандартів;
- організовувати освітній процес з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб здобувачів вищої освіти, створювати комфортне освітнє середовище, формувати у педагогічному процесі атмосферу творчого пошуку та співробітництва;
- визначати індивідуальні освітні та професійні потреби, будувати траєкторію власного особистісно-професійного зростання, критично оцінювати свою діяльність і приймати рішення щодо її вдосконалення, здійснювати постійний професійний саморозвиток.

У результаті педагогічної практики аспіранти мають продемонструвати сформованість професійно-педагогічних компетентностей, здатність ефективно організовувати навчальний процес і поєднувати викладацьку, методичну діяльність, що передбачає оволодіння сучасними методами і технологіями викладання у ЗВО; набуття досвіду планування, проведення та аналізу навчальних занять; розвиток навичок методичної роботи й підготовки навчальних матеріалів тощо.

Очікуваними результатами педагогічної практики є підвищення рівня професійно-педагогічної компетентності аспірантів, оскільки вона забезпечує сформовані знання про сучасні концепції, принципи

та технології вищої освіти; уміння ефективно планувати, організовувати та проводити навчальні заняття різних типів; володіння методикою викладання навчальних дисциплін відповідно до спеціальності.

Також зростає рівень методичної підготовки здобувачів через самостійне розроблення навчально-методичних матеріалів (плани занять, методичні рекомендації, дидактичні засоби); опанування навичками проектування освітнього процесу з урахуванням компетентнісного, особистісно орієнтованого та дослідницького підходів; набуття здатності до впровадження інноваційних освітніх технологій.

До результатів педагогічної практики можна віднести поглиблення науково-дослідницьких умінь аспірантів, оскільки вони набувають навички апробації результатів власного дисертаційного дослідження в освітньому процесі; набувають здатності інтерпретувати результати педагогічних спостережень і робити науково обґрунтовані висновки.

Крім того, в аспірантів розвивається комунікативна та організаційна компетентність. Практика забезпечує розвиток педагогічного спілкування, культури мовлення та етики взаємодії зі студентами й колегами; уміння організовувати освітню взаємодію, створювати сприятливий психологічний клімат у групі; формування лідерських і організаторських якостей викладача-наставника.

Педагогічна практика аспірантів спрямована, з-поміж іншого, на рефлексивну та аналітичну діяльність аспірантів, у результаті чого в здобувачів розвиваються здатність до самооцінки та самокорекції педагогічної діяльності, уміння аналізувати ефективність власних занять і педагогічних рішень, готовність до постійного професійного саморозвитку.

Загалом, одним із головних результатів педагогічної практики майбутніх докторів філософії є їхня готовність до викладацької діяльності у закладах вищої освіти: усвідомлення специфіки роботи викладача закладу вищої освіти; готовність реалізовувати освітні

програми, здійснювати науково-методичну та виховну роботу; сформована професійна ідентичність майбутнього науково-педагогічного працівника.

Отже, за результатами проходження педагогічної практики аспіранти мають продемонструвати готовність до самостійної викладацької, методичної діяльності у закладах вищої освіти, що відповідає вимогам третього (освітньо-наукового) рівня підготовки.

4. СТРУКТУРА ТА ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ АСПІРАНТІВ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Етапи проходження педагогічної практики й види діяльності аспірантів	Кількість годин
1. Підготовчий етап	
Настановна конференція (отримання завдань, рекомендацій та форм звітності)	2
Проходження інструктажу з техніки безпеки та охорони праці	2
Розробка індивідуального плану проходження педагогічної практики	2
Вивчення структури та організації діяльності закладу вищої освіти. Ознайомлення з підрозділом, у якому безпосередньо проходить педагогічна практика	4
Опрацювання й аналіз аспірантами навчально-методичного та нормативного забезпечення освітнього процесу	8
Ознайомлення з освітніми програмами, навчальними планами спеціальності, робочими програмами, силабусами	10
Відвідування лекційних (3 заняття) і практичних занять (2-3 заняття) досвідчених викладачів	10
Спостереження й аналіз форм, методів і технологій викладання у ЗВО	6

Аналіз сучасних підходів до організації освітнього процесу	4
Залучення до оновлення/обговорення освітньої програми, визначення її структури відповідно до стандартів вищої освіти, участь у розробленні й удосконаленні змісту освітніх компонентів, укладанні силабусів / робочих програм	6
Робота з науковими, методичними та інформаційними джерелами	6
2. Навчально-методичний етап	
Розроблення конспектів лекцій, планів практичних занять	30
Підготовка навчально-методичних матеріалів (тестів, завдань, презентацій, методичних рекомендацій)	30
Добір сучасних активних методик і технологій викладання	10
Проведення пробних занять (фрагментів лекцій і практичних занять) під керівництвом наукового керівника (викладача-наставника) (три фрагменти)	6
Самостійне проведення навчальних занять у відповідності до розкладу кафедри з використанням інтерактивних форм навчання, цифрових інструментів і мультимедійних ресурсів (три заняття – лекційне і два практичних)	4
3. Підсумково-рефлексивний етап	
Аналіз і самооцінка результатів педагогічної практики	2
Обговорення з керівником досягнень і проблем	2
Підготовка та захист звіту про результати педагогічної практики	6
Усього:	150

5. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗМІСТУ ЗВІТНИХ МАТЕРІАЛІВ

Пакет звітних документів містить:

- індивідуальний план проходження педагогічної практики;
- щоденник педагогічної практики;
- аналіз відвіданої лекції (1) і практичного заняття (1), які проводили викладачі базової кафедри;
- конспект самостійно розробленої лекції (текст лекції) з презентацією;
- конспект і методичні розробки 2-х проведених здобувачем практичних занять;
- звіт про проходження педагогічної практики.

Загальні вимоги до оформлення документів:

Після закінчення проходження педагогічної практики аспіранти протягом трьох днів подають керівнику практики таку звітну документацію:

1. Індивідуальний план проходження педагогічної практики (Додаток В). Індивідуальний план роботи аспіранта-практиканта має бути підписаний керівником практики.

2. Щоденник педагогічної практики (Додаток Д).

Щоденник педагогічної практики є обов'язковим звітним документом. Кожен здобувач має впродовж педагогічної практики вести щоденник. Щоденні записи мають містити дату, зміст і обсяг роботи, зауваження та пропозиції практиканта. У щоденник практики заносяться всі заходи, пов'язані з проходженням практики, інші види робіт (робота в бібліотеці, консультації з викладачем тощо), дається їм психолого-педагогічний аналіз.

Щоденник ведеться у довільній формі (друкований або рукописний варіант).

3. Аналіз відвіданої лекції (1) і практичного заняття (1), які проводили викладачі базової кафедри.

4. Текст лекції (самостійно розроблений) із наочним наповненням (презентація).

5. Методичні розробки практичних занять (2 заняття).

6. Звіт про проходження педагогічної практики (Додаток Ж).

Письмовий звіт про проходження педагогічної практики підписується аспірантом-практикантом та керівником практики. Індивідуальні звіти аспірантів є основним звітним документом. На основі усного звіту та письмового індивідуального звіту на підсумковій конференції з педагогічної практики затверджується загальна оцінка практики. Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики, висновки і пропозиції. До звіту можуть бути подані зразки матеріалів, фото тощо. Звіт здобувача про практику оформляється у вигляді друкованого тексту у форматі Word, шрифт Times New Roman 14, міжрядковий інтервал 1,5, поля: верхнє – 2, нижнє – 2, ліве – 3, праве – 1,5.

У кінці практики керівник від бази проходження практики видає кожному здобувачу письмовий відгук про його роботу, ставлення до обов'язків, дисциплінованість тощо. У відгуку керівника практики обов'язково має бути зазначена рекомендація щодо оцінювання роботи практиканта. Відгук на аспіранта-практиканта підписують керівник практики та керівник структурного підрозділу, що є базою практики аспіранта.

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Документація з практики, визначена робочою програмою практики, подається здобувачами вищої освіти на кафедру керівнику практики для перевірки упродовж трьох днів після закінчення практики.

6. КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Для оцінювання результатів педагогічної практики майбутніх докторів філософії галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки застосовуються методи поточного і підсумкового контролю.

Підсумкові форми контролю:

- захист звіту про практику на засіданні кафедри;
- презентація педагогічних здобутків (методичні розробки);
- оцінювальна співбесіда з комісією, що узагальнює результати.

Після завершення педагогічної практики здобувачі упродовж трьох днів подають на кафедру педагогіки і освітнього менеджменту звітні матеріали для перевірки. Підсумки практики підводяться відкрито на засіданні кафедри, де присутні завідувач кафедри, гарант освітньо-наукової програми, керівники практики аспірантів.

Під час захисту заслуховуються звіти здобувачів, обговорюються результати виконаної роботи, надається оцінка діяльності кожного учасника практики за всіма напрямками роботи. Захист включає усний звіт (за потреби – з використанням презентації), тривалістю до 10 хвилин. У виступі здобувач подає загальну характеристику виконаної роботи, формулює висновки та пропозиції щодо змісту, організації й удосконалення програми педагогічної практики.

Для забезпечення об'єктивності оцінювання захист звітів здійснюється з урахуванням виконаних завдань і кількості балів, передбачених за кожен вид діяльності.

**Розподіл балів, які отримують аспіранти за виконання
завдань педагогічної практики**

№	Завдання, передбачене програмою практики	Кількість балів
1.	Індивідуальний план проходження педагогічної практики	5
2.	Щоденник, в якому фіксується зміст і всі види робіт під час педагогічної практики	10
3.	Конспекти аналізу занять (2) викладачів кафедри	10
4.	Конспекти розроблених самостійно і проведених лекції (1) і практичних занять (2)	30
5.	Розроблені навчально-методичні матеріали (тести, навчальні завдання, презентації, методичні рекомендації) до проведених самостійно занять	25
6.	Захист практики. Звіт про проходження педагогічної практики	20
	Усього:	100

Звіт є основним підсумковим документом, який відображає зміст, результати й особисті досягнення аспіранта під час проходження педагогічної практики.

Вимоги до змісту звіту: він має бути оформлений відповідно до вимог закладу вищої освіти (Додаток Б). Основна частина звіту містить: опис виконаних видів діяльності (навчальної, методичної, виховної); характеристику проведених занять (лекцій, практичних занять); аналіз застосованих педагогічних технологій і методів навчання; відомості про участь у роботі кафедри, методичних семінарах, конференціях тощо. Також передбачена рефлексивна частина, де аспірант оцінює власні досягнення, труднощі, отриманий досвід і професійні здобутки. У висновках узагальнюються результати практики та визначаються перспективи подальшого професійного зростання. У звіті також

можуть бути Додатки, до яких можуть входити: робочі програми, плани занять, презентації, розробки навчальних матеріалів, відгуки керівника практики.

Захист практики є завершальним етапом, який підтверджує рівень сформованості професійно-педагогічних компетентностей аспіранта.

Під час захисту аспірант має представити коротку презентацію результатів практики, де висвітлити: базу проходження практики; основні види діяльності та виконані завдання; досягнуті результати, апробацію власних наукових напрацювань; проблеми та шляхи їх розв'язання; рефлексію щодо особистісного й професійного зростання. Також він має надати звіт і розроблені матеріали (розробки занять, зразки методичних матеріалів), рецензію керівника практики. Аспірант має дати відповіді на запитання членів комісії або керівників практики.

Критеріями оцінювання захисту педагогічної практики є: повнота і якість виконання програми педагогічної практики; професійна грамотність та логічність представлення матеріалу; рівень педагогічної культури і комунікативних умінь; уміння робити науково обґрунтовані висновки; оформлення звіту та дотримання вимог академічної доброчесності (Рис. 1).

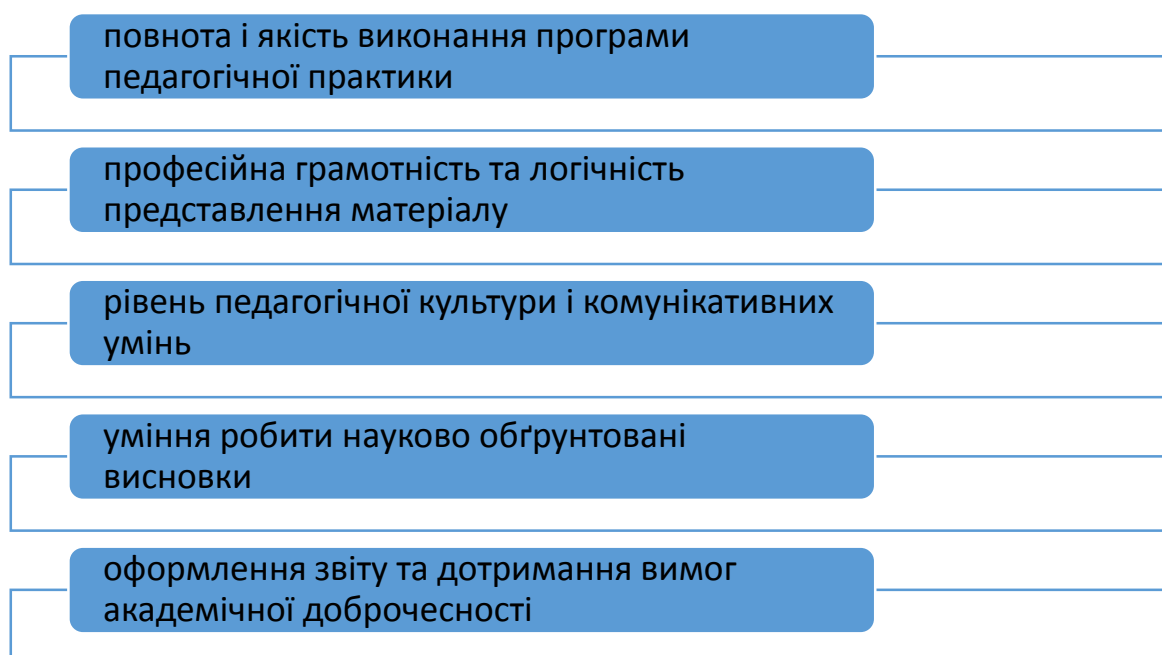

Рис. 1. Критерії оцінювання захисту педагогічної практики

Отже, захист педагогічної практики має підтвердити готовність аспіранта до самостійної педагогічної діяльності, його здатність інтегрувати теоретичні знання з практичним досвідом, аналізувати власну діяльність і демонструвати професійні компетентності викладача закладу вищої освіти.

Результат освітньої діяльності аспірантів оцінюється згідно з Критеріями оцінювання знань і вмінь здобувачів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за такими рівнями

Шкала оцінювання: 100-балова, розширена, ЄКТС

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за розширеною шкалою
90-100	A	Відмінно
80-89	B	Дуже добре
75-79	C	Добре
60-74	D	Задовільно
50-59	E	Достатньо
35-49	FX	Незадовільно
1-34	F	Неприйнятно

7. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ТА ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Основною формою контролю за діяльністю аспірантів є самоконтроль у вигляді систематичного ведення щоденника здобувача й чіткого виконання індивідуального плану.

На першому етапі поточного контролю здобувачі мають подати такі документи: щоденник здобувача, письмовий аналіз відвіданих 2 занять, матеріали до самостійно розробленого лекційного й практичного заняття.

У щоденнику педагогічної практики аспірант має систематично відображати всі види своєї діяльності, що засвідчують виконання

програми практики, професійне зростання та результати саморефлексії. У ньому необхідно зазначати дату початку практики, базу її проходження, прізвище наукового керівника, інформацію про ознайомлення з програмою та вимогами до звітної документації, участь у настановних консультаціях і кафедральних засіданнях. Далі аспірант фіксує власну навчально-методичну діяльність: підготовку до лекцій, практичних занять, розроблення навчально-методичних матеріалів, створення планів-конспектів, презентацій, завдань для самостійної роботи студентів. Важливо докладно описувати проведені заняття, зазначати їх тему, мету, використані методи і форми організації навчального процесу, а також здійснювати самоаналіз — визначати, що вдалося, які труднощі виникли, які висновки зроблено для подальшого вдосконалення педагогічної майстерності.

Другий етап – підсумковий, здобувачу необхідно оформити пакет документів, який має бути поданий за 5 днів до звіту на кафедрі та участі у проведенні підсумкової конференції.

Підсумковий контроль (залік) здійснюється комісією, яку призначає завідувач кафедри. До складу комісії входять керівники практики від кафедри, викладачі кафедри, які викладали здобувачам вищої освіти навчальні дисципліни. Комісія заслуховує звіт про проходження практики здобувачів в останні дні її проходження.

Під час захисту практики аспіранти презентують свої звіти, після чого відбувається обговорення отриманих результатів та оцінювання діяльності кожного учасника за всіма напрямками його роботи. Для забезпечення неупередженого визначення рівня знань і практичних умінь захист здійснюється з урахуванням виконаних завдань і кількості балів, нарахованих за кожен вид діяльності. Усний виступ аспіранта передбачає представлення загальної характеристики проведеної роботи, формулювання висновків і рекомендацій щодо змісту, організації та вдосконалення програми практики.

Результати підсумкового контролю (заліку) заносяться у відомість обліку успішності. Аспіранти, які не пройшли педагогічну практику або

частину практики з поважних причин, мають право на її проходження/продовження у вільний від навчання час (за наявності відповідних документів).

8. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗАВДАНЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Завдання 1. Аналіз заняття (лекції) викладача кафедри

Аналіз заняття (лекції) викладача кафедри аспірантом-практикантом має бути спрямований на всебічну оцінку педагогічної майстерності викладача та ефективності навчального процесу, що є важливим для формування власних викладацьких навичок аспіранта. Аспірант має сфокусуватися на тому, наскільки чітко сформульовані та досягнуті мета і завдання заняття, чи відповідає зміст лекції навчальній програмі та сучасному стану науки, а також на логічності та структурованості викладу матеріалу.

Ключовими аспектами для уваги є методи та технології навчання, що застосовувалися: наприклад, чи використовувалися інтерактивні елементи, мультимедійні засоби, які прийоми застосовував викладач для підтримання інтересу та уваги студентів протягом усього заняття і як організовувався зворотний зв'язок з аудиторією. Важливо також проаналізувати культуру мовлення, дикцію та манеру поведінки викладача, його здатність до керування аудиторією, адже це прямий приклад для наслідування (або уникнення). По суті, аспірант аналізує лекцію не просто як сторонній спостерігач, а як майбутній колега, який вивчає успішні практики та визначає сфери для власного професійного зростання.

Аналіз заняття (лекції) викладача аспірантом-практикантом – це не просто звіт про відвідане заняття, а комплексне педагогічне дослідження, спрямоване на засвоєння найкращих практик і критичне осмислення навчального процесу.

Аналіз має бути спрямований на такі три ключові блоки: змістовно-методична ефективність, психолого-педагогічний контакт, результативність та саморефлексія.

Змістовно-методична ефективність

Це основа лекції, де аспірант оцінює якість подачі матеріалу:

- Наукова і дидактична якість змісту: Чи є матеріал актуальним, науково достовірним і чи відповідає він найновішим досягненням у галузі? Чи було дотримано міжпредметних зв'язків? Чи чітко виділені ключові поняття, проблеми та контрольні запитання?

- Структура та логіка викладу: Наскільки зрозумілою і послідовною була логіка лекції (вступ, основна частина, висновки)? Чи був раціонально розподілений час між розділами? Аспірант має звернути увагу, чи не перетворюється лекція на монотонне читання з конспекту, а чи має чітку, динамічну архітектуру.

- Методичні прийоми та технології: Оцінка застосованих методів активізації пізнавальної діяльності студентів (проблемні запитання, кейси, дискусії, "мозкові штурми"). Аспірант має визначити, наскільки ефективно були використані мультимедійні засоби (слайди, відео) та чи сприяли вони кращому засвоєнню, а не просто дублювали текст.

Психолого-педагогічний контакт

Цей блок стосується мистецтва взаємодії з аудиторією:

- Особистість і майстерність викладача: Оцінка мовленнєвої культури (грамотність, темп, інтонація, емоційність), педагогічного такту та ерудиції викладача. Як викладач керує увагою студентів і чи вміє він "запалювати" інтерес до, здавалося б, сухого матеріалу.

- Створення мотиваційного середовища: Як викладач зацікавив аудиторію на початку (наприклад, через несподіваний факт або актуальну проблему) і як підтримував високий рівень мотивації до кінця. Зверніть увагу на наявність зворотного зв'язку (запитання до аудиторії, невербальні сигнали).

- Управління аудиторією (дидактичне спілкування): Як викладач реагує на запитання, відволікання, пасивність. Чи створює він атмосферу довіри та поваги, що є важливим для ефективного навчання.

Результативність та саморефлексія

Це кінцевий вимір ефективності заняття:

- Досягнення мети заняття: Чи були реалізовані всі поставлені на початку цілі, і які знання чи навички студенти мають винести з лекції.
- Рівень засвоєння матеріалу (опосередковано): Які висновки можна зробити про розуміння матеріалу студентами, судячи з їхньої активності, відповідей на запитання та загальної реакції.
- Використання досвіду для власної практики: Найважливіший аспект для аспіранта. Аналіз має завершуватися саморефлексією: які прийоми викладача аспірант зможе використати (наприклад, "Геніальна ідея – починати лекцію з парадоксу!") і що він зробить інакше. Це повинно стати планом дій для його власних майбутніх занять.

Отже, аналіз лекції аспірантом-практикантом – це важливий, навчально-орієнтований процес, метою якого є не критика викладача, а формування власної моделі успішного педагога на основі спостереження, оцінки та рефлексії.

Деталізований план аналізу лекції аспірантом-практикантом

Шаблон 1 для аналізу відвіданої лекції:

І. Організаційний та методичний аспект.

Загальні відомості про відвідану лекцію охоплюють інформацію про викладача, його прізвище, ім'я та по батькові, тему заняття та її місце в структурі навчальної програми, зокрема зв'язок із попередніми й наступними темами курсу. До цього також належать дані про факультет, курс і групу, що визначають рівень підготовки студентів. Важливою є й навчальна мета лекції, сформульована самим лектором, адже вона окреслює очікувані результати та логіку побудови

матеріалу. Окрему увагу приділяють дотриманню вимог щодо відповідності змісту лекції робочій програмі дисципліни та оптимальності обсягу поданої інформації з огляду на відведений час, що дає змогу оцінити якість структурування та продуманість матеріалу.

II. Зміст лекції (науково-теоретичний аспект).

Аналіз наукової якості лекції передбачає оцінку достовірності та актуальності поданих матеріалів, з'ясування, наскільки вміло лектор оперує перевіреними науковими даними та сучасними підходами. Важливо також визначити рівень системності викладу: чи охоплено ключові категорії й поняття дисципліни, чи дотримано балансу між загальними теоретичними положеннями та спеціалізованими аспектами теми. Не менш суттєвою є проблемність викладу, тобто наявність окреслених дискусійних моментів або наукових питань, а також те, чи стимулював викладач студентів до їх осмислення та обговорення. Логіка та структура лекції охоплюють якість вступу, у якому має бути сформульована зрозуміла мотивація й пояснено, для чого студентам потрібна ця тема, а також оголошено план подальшого викладу. Основна частина оцінюється за чіткістю подання змістових блоків, послідовністю та логічністю переходів між ними. Висновки повинні містити узагальнення основних положень, підбиття підсумків та демонструвати зв'язок отриманих результатів із початково сформульованою метою лекції.

III. Дидактичний та психологічний аспект (виклад матеріалу)

У процесі аналізу лекції важливо враховувати методи викладання, зокрема те, який тип лекції обрав викладач – інформаційну, проблемну чи дискусійну – і наскільки цей формат відповідав темі та поставленим навчальним цілям. Не менш значущим є використання прийомів активізації: чи звертався лектор із запитаннями до аудиторії, чи робив паузи для осмислення й конспектування, чи вводив інтерактивні елементи, що стимулювали увагу та мислення студентів. Окремо оцінюється рівень доступності матеріалу: важливо визначити,

чи був виклад адаптований до рівня підготовки конкретної групи, чи коректно застосовувалася професійна термінологія. Наочність і технічні засоби навчання також відіграють вагомую роль; аналіз передбачає увагу до того, наскільки ефективними були слайди чи робота з дошкою, чи були вони методично обґрунтованими, чи допомагали розумінню матеріалу, чи не дублювали текст лекції, а також чи відзначалися належною технічною якістю – чіткістю шрифтів, зрозумілістю зображень і синхронністю з мовленням викладача. Не можна оминути й питання контакту лектора зі студентами та його мовної поведінки: педагогічний такт, уміння працювати з аудиторією, підтримувати увагу, адекватно реагувати на непередбачувані ситуації, тримати паузу, а також стиль комунікації – від енергійності й натхненності до можливого монотонного читання – формують загальне враження про якість лекції та ефективність її впливу на студентів.

IV. Підсумки та саморефлексія

Підсумовуючи результати аналізу, варто оцінити ефективність лекції, зокрема визначити, чи вдалося лектору досягти поставленої навчальної мети та який рівень зацікавленості виявили студенти під час заняття. У цьому контексті важливо виокремити конструктивні рекомендації: зазначити ті аспекти, які виявилися найбільш вдалим, продуманими й результативними, а також окреслити елементи, які варто зберегти та перейняти у власну педагогічну практику. Поряд із цим необхідно окреслити, що саме доцільно вдосконалити, запропонувавши конкретні методичні шляхи покращення окремих елементів лекції для підвищення її ефективності в майбутньому. Завершуючи аналіз, аспірант має здійснити рефлексію: усвідомити, чому його навчила спостережена лекція, які прийоми та методичні підходи він хотів би інтегрувати у власне викладання, а також які питання чи сумніви щодо методики виникли в процесі спостереження та осмислення педагогічної діяльності викладача.

Шаблон 2 для аналізу відвіданої лекції:

I. Організаційний та методичний аспект.

* Загальні відомості: ПІБ лектора; тема лекції та її місце у навчальній програмі (зв'язок з попередніми/наступними темами); факультет, курс, група (рівень підготовки студентів); навчальна мета лекції (як її сформулював лектор).

II. Аналіз змісту лекції

Оцінювання наукової та дидактичної якості матеріалу.

- Актуальність та новизна (чи відображав матеріал сучасний стан науки/галузі; чи були використані новітні дослідження чи приклади).

- Чіткість мети (чи було озвучено, що слухачі мають знати/вміти після лекції, чи був основний матеріал поданий відповідно до цієї мети).

- Структурованість та логіка (наскільки чітко були виділені частини (вступ, основна частина, висновки), чи був забезпечений логічний перехід між розділами (зв'язок з попередніми/наступними темами), чи були ключові поняття чітко визначені).

- Співвідношення теорії та практики (скільки було чистої теорії, а скільки – практичних прикладів/кейсів, чи були приклади релевантними та зрозумілими).

- Повнота розкриття (чи були деякі важливі аспекти теми розкриті поверхнево).

III. Аналіз методики та стилю викладу

Оцінюються навички лектора та ефективність подачі матеріалу.

- Мова та дикція лектора (грамотність, багатство лексики, відсутність слів-паразитів; темп мовлення, гучність, інтонація (чи тримала увагу)).

- Контакт з аудиторією (особистість лектора) (здатність утримувати увагу, емоційний зв'язок; чи була реакція лектора на запитання/коментарі (були заохочувальні чи ігнорувалися), використання риторичних прийомів, гумору (якщо був)).

- Використання наочності (слайди, дошка) (якість і дизайн слайдів (чи не перевантажені текстом, чи був шрифт читабельним), чи слайди доповнювали мовлення, чи просто його дублювали; ефективність використання дошки).

- Організація часу (чи було виділено час на запитання; чи було підбито підсумки наприкінці; чи було оголошено домашнє завдання/підготовка до семінару).

IV. Загальні висновки та рекомендації

Особиста, але обґрунтована, оцінка.

1. Сильні сторони лекції (Що було **ВІДМІННО**):

Наприклад: "Дуже чітко структурований розділ про...", "Лектор мав відмінний контакт з аудиторією і відповідав на всі запитання".

2. Слабкі сторони та пропозиції (що потребує покращення):

Наприклад: "Слайди були перевантажені текстом, що відволікало від лектора", "Не було надано чітких прикладів застосування цієї теорії в реальному житті".

- Особиста рефлексія (Ваш результат) (що нового я дізнався; які питання залишилися нерозкритими; наскільки корисним був мій конспект).

Такий підхід дозволяє оцінити лекцію з точки зору змісту, методики та впливу на аудиторію. Це вже не просто відгук, а повноцінна аналітична доповідь.

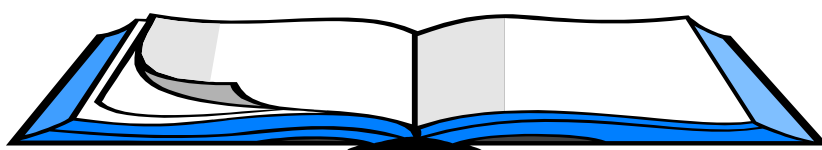
Аналіз відвіданої лекції передбачає всебічне вивчення її організаційних, змістових і методичних аспектів із позицій ефективності навчального процесу та педагогічної майстерності викладача. На організаційному рівні важливо врахувати загальні відомості про лектора, тему, місце заняття у навчальній програмі, рівень підготовки студентів і сформульовану навчальну мету. Цей етап дає змогу визначити, наскільки лекція логічно вписується у структуру курсу, чи відповідає її зміст очікуваному рівню складності, а також чи орієнтована вона на формування конкретних знань і вмінь.

Змістовий аналіз лекції полягає у визначенні її наукової, дидактичної та практичної цінності. Високоякісна лекція має відображати сучасний стан розвитку науки, спиратися на новітні дослідження та актуальні приклади з практики. Важливо, щоб лектор чітко окреслив навчальні цілі, логічно побудував структуру виступу – від вступу через основну частину до висновків, забезпечив плавні переходи між частинами й підтримав внутрішню логіку викладу. Значну роль відіграє баланс між теорією і практикою: слушні приклади, кейси, ілюстрації чи демонстрації допомагають студентам краще зрозуміти матеріал і застосувати знання в реальних умовах. Не менш важливою є повнота розкриття теми: поверхневий виклад окремих аспектів може знижувати дидактичну ефективність лекції.

Методичний аналіз зосереджується на особистій манері викладу лектора, його мовленні, дикції, емоційності, умінні зацікавити аудиторію. Грамотна, чітка мова без слів-паразитів, виразна інтонація, правильний темп і логічні паузи сприяють кращому сприйняттю інформації. Ефективний викладач підтримує активний контакт зі студентами, реагує на їхні запитання, заохочує до діалогу, уміло використовує риторичні засоби та доречний гумор для підтримання уваги. Важливим є й використання наочності – слайдів, схем, дошки. Якісні, структуровані, не перевантажені візуальні матеріали мають доповнювати усний виклад, а не дублювати його. Раціональна організація часу, наявність узагальнення наприкінці, оголошення домашнього завдання чи завдань до семінару свідчать про високий рівень підготовленості лектора.

Загальні висновки мають містити як позитивні сторони лекції, так і обґрунтовані пропозиції для вдосконалення. До сильних сторін зазвичай належать логічна структура, наукова обґрунтованість, професійна мова, вміння викладача утримувати увагу й стимулювати пізнавальну активність студентів. Серед недоліків можуть відзначатися перевантаженість матеріалу, недостатня кількість прикладів чи слабкий зворотний зв'язок.

Завершальним етапом аналізу є особиста рефлексія аспіранта, у якій він оцінює власне сприйняття лекції, визначає, що нового дізнався, які методичні прийоми варто перейняти, які питання залишилися незрозумілими або потребують глибшого опрацювання. Такий аналітико-рефлексивний підхід допомагає не лише критично осмислити якість відвіданої лекції, а й сприяє професійному становленню майбутнього викладача, формуванню його педагогічного мислення, методичної культури та здатності до самоаналізу.

Завдання 2. Аналіз практичного заняття

Аналіз практичного заняття, проведеного викладачем, аспірант здійснює з фокусом на методичній ефективності та активності студентів.

1. Організаційний та підготовчий аспект

- Загальні відомості: вказати ПІБ викладача, тему заняття та його місце у навчальній програмі (чи був логічний зв'язок з попередніми лекціями).

- Мета та відповідність: оцінити, наскільки чітко сформульовані навчальна, розвивальна та виховна цілі заняття. Чи відповідає зміст заявленій робочій програмі навчальної дисципліни.

- Технічна готовність: наскільки ефективно і швидко було використано технічне оснащення (проєктор, спеціальне ПЗ).

2. Методика проведення та діяльність викладача

- Структура та час: проаналізувати розподіл часу між етапами (перевірка знань, виконання нових завдань, підведення підсумків). Чи була структура заняття логічною та гнучкою?

- Вибір методів: визначити домінуючі методи (кейс-метод, мозковий штурм, розв'язання задач, дискусія). Чи були обрані методи оптимальними для формування саме практичних навичок?

- Чіткість інструкцій: оцінити, наскільки зрозуміло, лаконічно та повно викладач надавав інструкції до завдань. Чи була необхідність у повторному роз'ясненні?

- Педагогічна майстерність: оцінити мову, дикцію, емоційність викладача. Стиль спілкування (партнерський, демократичний) та вміння швидко реагувати на несподівані ситуації (педагогічний такт).

- Наочність: якщо використовувалися матеріали (схеми, приклади), наскільки вони були методично виправдані, а не просто "для фону".

3. Діяльність студентів та результативність

- Активність та залученість: визначити, скільки студентів було реально залучено до роботи. Чи працювала лише "група лідерів" чи більшість?

- Рівень самостійності: наскільки самостійно студенти виконували завдання, а не чекали готових рішень від викладача.

- Якість виконання: проаналізувати якість усних відповідей та практичних рішень. Чи продемонстрували студенти вміння застосовувати теорію, а не просто відтворювати її?

- Зворотний зв'язок (коригування): як викладач організовував корекційну роботу з помилками? Чи допомагав знайти помилку, чи просто її виправляв?

4. Підсумки, оцінювання та рефлексія аспіранта

- Об'єктивність оцінювання: наскільки прозорими були критерії, за якими виставлялися бали. Чи було оцінювання об'єктивним.

- Підведення підсумків: якість узагальнення матеріалу наприкінці заняття. Чіткість формулювання домашнього завдання.

- Сильні сторони заняття: що було зроблено найефективніше з методичної точки зору (те, що аспірант хотів би перейняти).

- Конструктивні пропозиції: конкретні, обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення (наприклад, "додати більше групової роботи" або "змінити послідовність подачі завдань").

- Особиста рефлексія: які методичні відкриття Ви зробили? Які питання виникли щодо методики, які потребують обговорення з керівником практики? (це ключовий пункт для професійного розвитку).

Узагальнюючи результати аналізу практичного заняття, можна зазначити, що його оцінювання передбачає всебічне вивчення як організаційних, так і методичних аспектів роботи викладача та студентів. Аспірант має комплексно оцінити ефективність заняття, починаючи від підготовчого етапу й завершуючи власною рефлексією. Важливо з'ясувати, наскільки чітко визначено мету заняття, чи відповідає зміст навчальній програмі, чи раціонально використано час і технічні засоби. Особлива увага приділяється методиці проведення – добору педагогічних методів, структурі заняття, зрозумілості інструкцій, професійній майстерності викладача, логіці подання матеріалу та рівню використання наочності.

Не менш важливою є активність студентів, їхня залученість у навчальний процес, рівень самостійності, уміння застосовувати теоретичні знання на практиці та якість виконаних завдань. Аналізується, як викладач забезпечує зворотний зв'язок, коригує помилки, стимулює аналітичне мислення й рефлексію студентів. Завершальним етапом є оцінка підсумкової частини заняття – об'єктивність оцінювання, чіткість формулювання висновків та домашніх завдань.

Під час підбиття підсумків аспірант визначає сильні сторони заняття, позитивні методичні знахідки, які варто запозичити для власної педагогічної практики, а також формулює конструктивні пропозиції щодо вдосконалення навчального процесу. Власна рефлексія аспіранта є ключовим елементом аналізу, адже дозволяє

усвідомити педагогічні відкриття, виявити проблемні аспекти методики та визначити напрями подальшого професійного розвитку.

Завдання 1. Самостійне розроблення навчально-методичних матеріалів до лекційного (практичного) заняття

Для лекції з педагогічних дисциплін, де важливо не лише передати теорію, а й сформувані педагогічне мислення, навчально-методичні матеріали мають бути максимально практичними та інтерактивними.

Перелік ключових матеріалів, які можна розробити:

1. Основні матеріали

- * Авторський конспект лекцій (текстовий): розширений і деталізований текст лекції, який має логічно відрізнятися від підручника (містить авторські акценти, новітні дослідження, посилання на актуальні освітні реформи).

- * Опорний конспект (для студента): скорочений, графічний або тезовий план лекції (включає лише ключові терміни, схеми, порожні місця для заповнення студентами під час лекції, що стимулює активне слухання).

- * Глосарій ключових термінів: перелік основних педагогічних понять (дидактика, педагогічний такт, компетентність, парадигма) з чіткими визначеннями.

- Слайдова презентація (візуалізація): має містити лише схеми, графіки, ілюстрації та ключові тези, а не дублювати мовлення лектора.

2. Практико-орієнтовані матеріали

Оскільки це педагогічні дисципліни, матеріали мають навчати майбутніх викладачів/вчителів робити збірники кейсів та ситуаційних задач, реальні чи змодельовані педагогічні ситуації для обговорення (наприклад, конфлікт у класі, проблема мотивації, метою яких є навчити студентів приймати педагогічні рішення на основі теорії).

- Шаблони та зразки документів: зразки, які потрібно заповнювати на практиці:

- плани-конспекти уроків/занять.
- карти аналізу уроку (як ми обговорювали).
- зразки портфоліо учня/студента.

- «Банк Ідей» методів навчання: картки або міні-досьє, що описують, як застосовувати конкретні методи (наприклад, метод "Фішбоун", "Критичне мислення", "Мозковий штурм") у різних дисциплінах.

3. Матеріали для самостійної роботи та контролю

- Тестові завдання для самоконтролю (питання різних рівнів складності (від закритого вибору до відкритих)).

- Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів (чіткі інструкції, як працювати з першоджерелами, як готувати реферати, презентації, та як проводити міні-дослідження).

- Перелік джерел (актуалізований список основної та додаткової літератури, а також рекомендованих освітніх ресурсів (блоги, YouTube-канали, освітні платформи).

- Критерії оцінювання (чіткі та прозорі критерії, за якими буде оцінюватися активність на семінарах, контрольні роботи та іспит).

Для педагогічних дисциплін ідеальним матеріалом є відео-фрагменти реальних уроків. Їх можна включати у лекцію та просити студентів аналізувати побачене, застосовуючи засвоєний теоретичний матеріал.

Ситуаційні задачі (кейси)

Структура ситуаційної задачі (кейсу)

Якісна педагогічна ситуаційна задача має містити три ключові компоненти: опис, завдання та теоретичне посилення.

Приклад кейсу (Тема: "Педагогічний конфлікт")

Опис ситуації (фабула)

Заголовок: "Ігнорування правил чи виклик авторитету?"

Сценарій: Ви, як молодий викладач університету, проводите практичне заняття з "Основ наукових досліджень". Студентка Ірина (зазвичай активна, але цього дня роздратована) сидить у навушниках, відверто ігноруючи групову роботу. Коли Ви робите їй зауваження, вона знімає навушники і з викликом відповідає: *"Це ж практичне заняття, а не лекція. Я виконую завдання. Це моє право – слухати музику, доки не настала моя черга відповідати."* Група замовкає, чекаючи на Вашу реакцію.

Завдання для студентів (питання для обговорення)

Студенти мають дати відповідь, що робити *зараз* (оперативне рішення) та *після* (стратегічне рішення).

- Оперативне рішення (дії викладача в моменті): як Ви відреагуєте на фразу студентки Ірини, щоб не втратити авторитет, але й не загострити конфлікт? Сформулюйте Вашу відповідь.
- Аналітичне обґрунтування: які можливі причини такої поведінки можуть бути у студентки (з точки зору педагогічної психології)?
- Стратегічне рішення (дії після заняття): Які виховні/організаційні заходи Ви проведете для врегулювання ситуації в цілому (чи варто поговорити зі студенткою після заняття, чи варто винести це питання на рівень деканату)?

Теоретичне посилення

- Ключові поняття для аналізу: педагогічний такт, стилі вирішення конфліктів, невербальна комунікація, мотивація навчальної діяльності.
- Рекомендована література/матеріали: посилення на розділ підручника або статті, які допоможуть обґрунтувати їхнє рішення.

Кейс 2: Об'єктивність оцінювання

Опис ситуації (фабула)

Заголовок: "Іспит і виняток із правил"

Сценарій: Ви викладаєте дисципліну "Методика викладання" і проводите усний іспит. Студент Петро, який протягом семестру був пасивним і мав низьку успішність, на іспиті відповідає на основне питання посередньо, але на додаткове (яке стосується його особистих інтересів у сфері ІТ) — блискуче, демонструючи знання, які виходять за межі програми. Ви, згідно з критеріями, маєте поставити йому "задовільно". Однак, інший студент, Іван, який старанно працював увесь семестр, також отримує "задовільно", хоча його відповідь була більш повною щодо *обов'язкового* матеріалу. Петро підходить до Вас і просить врахувати його "нестандартну ерудицію", тоді як Іван мовчки демонструє своє розчарування.

Завдання для студентів

- Проблема критеріїв: чи має викладач право порушувати затверджені критерії оцінювання заради "особистих досягнень" студента? Обґрунтуйте, які педагогічні ризики це створює для групи (демотивація, сприйняття несправедливості).
- Дії викладача: яке остаточне рішення Ви приймете щодо оцінки Петра? Чи зміните Ви оцінку Івану, щоб уникнути конфлікту?
- Превентивні заходи: як можна змінити систему оцінювання в наступному семестрі, щоб заохотити та врахувати як систематичну роботу, так і нестандартну ерудицію?

Теоретичне посилення

- Ключові поняття для аналізу: об'єктивність та суб'єктивність оцінювання, критеріально-орієнтоване оцінювання, функції оцінки (контролююча, мотиваційна).

Кейс 3: Робота з навчальною програмою

Опис ситуації (фабула)

Заголовок: "Застарілий підручник. Вимоги часу"

Сценарій: Ви вперше викладаєте курс "Дидактика вищої школи". Ви виявили, що основний рекомендований підручник, затверджений

кафедрою 10 років тому, майже не містить інформації про цифрові інструменти навчання, змішане навчання (blended learning) та штучний Інтелект (AI) у освіті, тоді як ці теми критично важливі для сучасного викладача. Студенти скаржаться, що матеріал "відірваний від життя". Завідувач кафедри наполягає на дотриманні затвердженої робочої програми. Ви маєте лише 4 години лекційного часу.

Завдання для студентів

- Дидактичний компроміс: як Ви модернізуєте зміст лекцій, не порушуючи формально затверджену робочу програму? Які *нові* теми Ви інтегруєте, і що Ви вилучите або скоротите?
- Самостійна робота: які теми Ви можете повністю перенести на самостійне опрацювання студентами, надавши їм посилання на сучасні онлайн-ресурси замість застарілого підручника?
- Обґрунтування для кафедри: сформулюйте ґрунтовну пропозицію для керівництва щодо необхідності перегляду та оновлення навчально-методичного забезпечення курсу.

3. Теоретичне посилення

• Ключові поняття для аналізу: принципи дидактики (актуальності, науковості), змішане навчання, розробка навчальних програм, андрагогіка (навчання дорослих).

Ці кейси змушують аспірантів застосовувати теоретичні знання у сферах, де часто виникають реальні проблеми: справедливість і актуальність освіти.

У процесі розв'язання таких чи подібних кейсів важливою є інтеграція навчально-пізнавальної та рефлексивної діяльності викладачів і здобувачів у процесі цілеспрямованого й систематичного розв'язання педагогічних задач для вдосконалення навичок професійного саморозвитку.

Рефлексивна діяльність визнається не просто корисною навичкою, а фундаментальною передумовою повноцінного саморозвитку аспіранта, адже її становлення та інтенсифікація є результатом складної взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників: до перших

належать усі педагогічні та освітні параметри, такі як чіткі цілі, актуальний зміст, інноваційні технології та спеціально розроблені навчальні завдання, які провокують осмислення процесу, тоді як до внутрішніх факторів відносяться глибинні особистісні рушійні сили – гостра потреба у конкурентоспроможності на динамічному ринку праці, нагальний пошук особистісних смислів у діяльності та житті, а також стійкий інтерес до обраної професії. Отже, рефлексивна діяльність, інтегрована у навчальний процес підготовки аспірантів, функціонує як стратегічний механізм, що забезпечує не лише самопізнання сенсу власної діяльності, а й усвідомлений професійний саморозвиток, що є важливо для набуття майбутнім фахівцем високої адаптивності та стійкої конкурентоспроможності у сучасних, мінливих умовах професійного середовища.

Для ефективної активізації рефлексивної діяльності викладачеві необхідно вийти за рамки простого інформування, а аргументовано мотивувати її потребу, переконливо доводячи її цінність, і формувати чіткий, привабливий образ перспективного професійного майбутнього. У такому контексті аспіранти освоюють рефлексію як основний, дієвий механізм професійного саморозвитку та свідомого кар'єрного зростання, усвідомлюючи її практичну значущість у тому, що вона допомагає виявити та підтвердити власну самоцінність, сприяє утвердженню та визнанню у професійному співтоваристві, розкриває нові можливості для самореалізації та формує сталу готовність до безперервного професійного самовдосконалення. Системна інтеграція рефлексивної діяльності в різні формати навчально-пізнавальної та самостійної роботи дає потужний кумулятивний ефект, стимулюючи розвиток адекватної самооцінки, самоствердження, формування креативного типу мислення, глибоке усвідомлення цінностей майбутньої професії, і, що найважливіше, закріплює внутрішню, стійку потребу в постійному професійному саморозвитку.

Однак, варто враховувати, що без свідомого, цілеспрямованого самоосмислення життєдіяльності, яке називають рефлексією, саморозвиток особистості є неможливим. Ніхто зовні не може «запустити» механізми саморозвитку особистості – лише вона сама, через власну свідомість. На думку науковців, основною діяльністю в освітньому просторі саморозвитку особистості є рефлексивна, оскільки саме вона забезпечує формування свідомості всіх учасників взаємодії – викладачів і здобувачів. Якісна відмінність рефлексивної діяльності від інших видів діяльності (дослідницької, проектувальної, комунікативної тощо) полягає в тому, що саме в ній особистість постійно саморегулює процеси, результати своєї діяльності, з'ясовує помилки, встановлює причини, знаходить засоби й способи їх подолання.

До-речі, рефлексивна форма пізнання є не лише оцінною, а й евристичною здатністю особистості, оскільки стає джерелом нового знання. Рефлексія виникає тоді, коли з'являється відхилення від зразка, коли усвідомлюється незадоволеність власною діяльністю або зразком. У такому разі рефлексія призводить до зміни схем діяльності й думки, а результат рефлексії фіксується через порівняння вихідних схем діяльності й тих схем, які виникли після процесу рефлексії. Рефлексія блокує діяльність за старими зразками і відкриває нові шляхи для творчої діяльності. Вона звертає увагу на людину, змушує її перебудовуватися, створювати нові ідеальні об'єкти, переходити до нових механізмів життєдіяльності, співвідносити дії з конкретними життєвими ситуаціями. Рефлексія в широкому сенсі слова охоплює в себе процес самопізнання й розуміння іншого, самоосмислення минулого та передбачення майбутнього, власної діяльності. Без цих процесів неможливий ефективний професійний саморозвиток особистості.

Саме тому вважаємо, що в процесі цілеспрямованого й систематичного розв'язання педагогічних задач для вдосконалення навичок професійного саморозвитку важливою є інтеграція

навчально-пізнавальної та рефлексивної діяльності викладачів і аспірантів.

Педагогічна ситуація – це психолого-педагогічна взаємодія суб'єктів освітнього процесу з об'єктами педагогічної діяльності. В основі кожної педагогічної ситуації міститься педагогічна задача. Ситуація не завжди переходить до розряду педагогічної задачі – це відбувається тільки тоді, коли викладач помічає ситуацію, яка виникла й ставить перед собою мету вирішити її. Підтримуємо наукову позицію про те, що терміни «педагогічна ситуація» і «педагогічна задача» є взаємопов'язаними, проте не тотожними, оскільки на основі аналізу конкретної педагогічної ситуації можуть бути розв'язанні педагогічні задачі. Поняття «задача» використовуємо і в теорії, і в практиці педагогіки. Так, на основі запропонованих ситуацій ми пропонували студентам розв'язувати ті чи інші конкретні задачі.

С. Сисоєва запропонувала для використання в організації навчання таку класифікацію педагогічних задач: на виявлення суперечностей, проблемне бачення; з відсутністю повної інформації: навчально-творчі задачі – задачі на уточнення мети, умови, вимог та обмежень; на прогнозування; на оптимізацію; на рецензування; на розробку алгоритмічних й евристичних розпоряджень; логічні задачі: навчальні задачі – задачі на опис явищ, процесів, на визначення понять, доведення тощо; на складання протилежних задач; дослідницькі задачі: навчально-творчі задачі – експериментальні задачі на моделювання, формалізацію, застосування математичних методів, на застосування принципів системності, доповнення, історизму тощо; на винахідливість; на управління; на комунікативність; на розвиток фантазії та уявлення; естетичні задачі – на формування поглядів, смаків, естетичних критеріїв, оцінки поезії тощо.

Педагогічна задача виникає завжди, коли потрібно підготувати перехід людини від стану «незнання» до стану «знання», від «нерозуміння» до «розуміння», від «невміння» до «уміння», від «безпорадності» до «самостійності». І саме тому створення й аналіз

евристичних квазіпрофесійних ситуацій сприяє розвитку потреби здобувачів у професійному саморозвитку, а інтеграція навчально-пізнавальної та рефлексивної діяльності викладачів і здобувачів у процесі цілеспрямованого й систематичного розв'язання педагогічних задач для вдосконалення навичок професійного саморозвитку сприяє формуванню готовності майбутніх фахівців до безперервного професійного саморозвитку.

Педагогічна задача за своєю суттю є не просто академічним вправою, а системним викликом, що кристалізується в точці необхідності структурної зміни особистості. Вона виникає як критична потреба здійснити ментальний і практичний перехід суб'єкта через фундаментальні дихотомії: від емпіричного незнання до глибинного знання, від поверхневого сприйняття до смислового розуміння, від функціонального невміння до професійної майстерності, і, що найважливіше, від реактивної безпорадності до проактивної самостійності.

Саме тому інструментарій, що стимулює цю трансформацію, є настільки важливим. Зокрема, цілеспрямоване створення та детальний аналіз евристичних квазіпрофесійних ситуацій – тобто змодельованих, наближених до реальної практики, але пошукових за своєю природою завдань – є потужним каталізатором. Вони не лише вимагають застосування теоретичних знань, а й пробуджують у здобувачів внутрішню потребу в професійному саморозвитку, переводячи його з категорії зовнішньої вимоги в особистісну цінність.

Вершиною цього процесу стає глибока інтеграція навчально-пізнавальної діяльності здобувачів з їхньою рефлексивною практикою під керівництвом викладачів. У процесі систематичного та цілеспрямованого розв'язання складних педагогічних задач ця інтеграція працює як постійно діючий механізм для вдосконалення навичок професійного саморозвитку. Кінцевий результат такої синергії – не просто підвищення кваліфікації, а формування стійкої, усвідомленої готовності майбутніх фахівців до безперервного

професійного самовдосконалення протягом усього їхнього кар'єрного шляху. Вони стають не просто виконавцями, а архітекторами власного розвитку.

Одним із завдань педагогічної практики здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня (доктора філософії) з освітніх наук галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки є вдосконалення уміння організовувати й проводити різні види занять (лекції, практичні заняття) з використанням сучасних педагогічних технологій.

Проаналізуємо потенційні можливості педагогічних дисциплін, які вивчають студенти ОКР «бакалавр» у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, з точки зору підготовки майбутніх докторів філософії до організації й проведення різних видів занять (лекцій, практичних занять) з використанням сучасних педагогічних технологій.

На кафедрі педагогіки і освітнього менеджменту викладаються такі дисципліни: «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Методика виховної роботи», «Основи педагогічної майстерності», «Педагогічна практика» та ін.

Метою вивчення педагогіки є засвоєння здобувачами системи принципів, форм, методів і прийомів навчання та виховання, формування загальнопедагогічної компетентності та розвиток педагогічного мислення; оволодіння технологіями формування особистості майбутнього педагога та готовності до професійного самовдосконалення й саморозвитку, продуктивної педагогічної діяльності.

Для цього передбачено вирішення таких завдань, як: засвоєння ключових положень і проблематики сучасної педагогіки; забезпечення розуміння сутності педагогічної діяльності, методології педагогіки; формування педагогічної позиції та індивідуального стилю педагогічної діяльності; формування досвіду самостійного і творчого аналізу та оцінки педагогічних явищ і процесів; набуття умінь

теоретичного проектування та практичного конструювання навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток особистості учнів та їх творчу самореалізацію; формування готовності до педагогічної праці на гностичному, комунікативному, операційному рівнях; формування відповідального, творчого ставлення до педагогічної діяльності; формування педагогічного мислення, професійної самосвідомості та готовності до професійного саморозвитку.

Схвально, якщо аспіранти спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» не просто відтворюють традиційні підходи у викладанні педагогіки, а вносять інноваційний, дослідницький і творчий потенціал у зміст і методику її викладання.

Отже, що нового можуть запропонувати аспіранти під час розроблення та проведення лекцій з педагогіки у процесі педагогічної практики?

По-перше, вони можуть запропонувати інноваційний зміст лекцій. Аспіранти можуть: інтегрувати новітні наукові концепції педагогіки, андрагогіки, нейропедагогіки, педагогіки партнерства, STEM- і STEAM-освіти; розкривати сучасні тренди у світовій педагогічній науці: освіта впродовж життя, інклюзивна педагогіка, цифрова педагогіка, педагогіка довіри та суб'єктності; осучаснити зміст лекцій прикладами з актуальної української освітньої політики, реформ, міжнародних освітніх практик (наприклад, концепція «Нова українська школа», європейські освітні стандарти, освітня аналітика).

Керівниками практики схвалюються нові підходи до структури і логіки лекції: використання проблемного або діалогічного типу лекції, коли слухачі залучаються до співміркування і пошуку рішень педагогічних проблем; побудова лекції у форматі case-study, майстер-класу або інтерактивної лекції з елементами мозкового штурму, рефлексії, мінідискусій; включення дослідницьких фрагментів – аналізу педагогічних ситуацій, педагогічних експериментів, даних сучасних освітніх досліджень.

Обов'язковим є використання цифрових технологій: застосування інтерактивних освітніх платформ (Mentimeter, Padlet, Kahoot, Miro) для опитувань, рефлексії, обговорень; створення цифрових лекційних модулів або відеолекцій із динамічними візуалізаціями (інфографікою, інтерактивними схемами); демонстрація цифрових педагогічних інструментів, що можуть використовуватись майбутніми вчителями (електронні журнали, LMS-платформи, віртуальні лабораторії).

Звісно, що здобувачі у викладанні матеріалу мають здійснювати особистісно орієнтований та компетентнісний акцент: зміщення фокусу з передачі знань на розвиток педагогічного мислення, емпатії, рефлексії та педагогічної інтуїції; інтеграція вправ для самоусвідомлення педагогічної позиції та аналізу власного стилю викладання; акцент на формуванні soft skills викладача – комунікативності, критичного мислення, емоційного інтелекту, толерантності.

Позитивним є факт зв'язку матеріалу лекцій з науковими дослідженнями аспірантів: введення у зміст лекцій власних дослідницьких напрацювань, емпіричних даних, педагогічних експериментів, що підсилюють науковість матеріалу; обговорення сучасних методологічних проблем педагогічної науки, способів інтеграції теорії та практики; формування у слухачів дослідницького мислення через демонстрацію логіки наукового пошуку.

Доцільною є синергія педагогіки і міждисциплінарності: поєднання педагогічних знань із психологією, соціологією, культурологією, менеджментом освіти; демонстрація педагогіки як системної науки, що формує освітню політику, лідерство й розвиток суспільства.

Обов'язковим є дотримання педагогічної культури і гуманістичного підходу: введення у лекції елементів педагогічної етики, естетики, культури взаємин, що підсилюють виховний потенціал курсу; акцент на цінностях сучасного педагога – свобода, відповідальність, партнерство, повага до особистості.

Отже, аспіранти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, проводячи лекції з педагогіки, можуть запропонувати інноваційний, дослідницький та особистісно орієнтований зміст, перетворюючи лекцію з традиційного монологу на простір спільного мислення, педагогічного відкриття й творчого пошуку.

«Історія педагогіки» є однією з дисциплін педагогічного циклу і одним із навчальних предметів у системі професійно-педагогічної освіти. Значний період часу історія педагогіки розвивалась екстенсивним шляхом, в основному за рахунок розширення фактографічної бази і тематичного діапазону історико-педагогічних праць при незначному теоретичному їх поглибленні й ізоляції від суміжних наук. Унаслідок такого підходу спостерігалось недостатнє теоретичне засвоєння матеріалу студентами, відсутність узагальненого знання. О. Акімова розробила й впровадила концептуально новий підхід до вивчення історії педагогіки – проблемно-інтегрований, в основу якого покладено принцип інтеграції історії педагогіки із суміжними науками і проблемно-модульна побудова кожної теми.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Історія педагогіки» є: вивчення й усвідомлення причин виникнення виховання як соціального явища і закономірностей його розвитку; розкриття різнобічних зв'язків мети, конкретних завдань організації і змісту виховання і освіти з особливостями окремих історичних періодів; набуття практичних умінь цілісного аналізу історико-педагогічних проблем; визначення еволюції й трансформації педагогічних ідей і різних форм організації виховання, освіти і навчання. Останнє завдання можна доповнити аспектом, що стосується еволюції й трансформації ідей науковців стосовно саморозвитку особистості. У результаті майбутні педагоги, крім набуття знань про історичний розвиток головних педагогічних проблем (концепції української національної системи освіти; проблеми мети і суті виховання; принципів виховання; дидактичних

теорій і концепцій), набуватимуть знання про історичний аспект виникнення концепцій професійного саморозвитку.

Навчальною програмою передбачено засвоєння студентами кола умінь: аналізувати історико-педагогічні проблеми; орієнтуватися в різних ідеях і підходах, які існували й існують у педагогічній науці й освітньо-виховній практиці; усвідомити педагогічну діяльність як таку і свої погляди на неї. У результаті доповнення теоретичного матеріалу дисципліни наданими методичними матеріалами стосовно професійного саморозвитку вчителя студенти набуватимуть умінь ще й орієнтуватися в різних підходах до професійного саморозвитку, що сприятиме усвідомленню ними важливості й необхідності професійного саморозвитку для майбутньої фахової діяльності.

Керівники педагогічної практики мотивують аспірантів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки доповнити курс «Історія педагогіки» новим баченням, актуалізувати його зміст у контексті сучасних наукових досліджень, цифрової епохи та гуманістичної парадигми освіти.

Із нововведень, які можуть запропонувати аспіранти під час розроблення лекцій з історії педагогіки у процесі педагогічної практики найбільш поширеними є нові акценти у змісті лекцій, інтеграція історико-педагогічного знання з сучасними освітніми тенденціями, використання дослідницького підходу, використання сучасних форм і технологій викладання, осучаснення педагогічного дискурсу тощо.

Нові акценти у змісті лекцій можуть виявлятися у таких аспектах: розширення історико-педагогічного аналізу через включення теми саморозвитку особистості як наскрізної ідеї в педагогічній думці різних епох (від античності до сьогодення); розгляд історії педагогіки крізь призму особистісного, аксіологічного, культурологічного та гуманістичного підходів; уведення у зміст лекцій нових джерел і персоналій, маловідомих у традиційних курсах, зокрема українських педагогів ХХ–ХХІ ст., які досліджували питання самовиховання,

професійного зростання, педагогічного лідерства; аналіз еволюції педагогічних ідей у контексті розвитку світової та української наукової думки, взаємовпливів між європейською і вітчизняною освітньою традицією.

Інтеграція історико-педагогічного знання з сучасними освітніми тенденціями передбачає: осмислення історії педагогіки як підґрунтя для розуміння сучасних освітніх реформ, педагогіки партнерства, компетентнісного підходу, інклюзивної освіти; порівняльний аналіз історичних ідей про саморозвиток особистості з сучасними теоріями самоосвіти, андрагогіки, психології мотивації та розвитку емоційного інтелекту; показ взаємозв'язку між педагогічними концепціями минулого та моделями професійного становлення сучасного вчителя.

Використання дослідницького підходу спрямоване на створення лекцій у форматі наукового діалогу або міні-дослідження, де аспірант разом зі слухачами аналізує джерела, педагогічні тексти, порівнює педагогічні системи; введення елементів історико-педагогічного кейс-аналізу (розбір конкретних педагогічних ситуацій минулого і їх сучасна інтерпретація); використання власних наукових напрацювань аспіранта (наприклад, результатів дисертаційного дослідження) для ілюстрації певних педагогічних ідей або їх трансформації.

Використання сучасних форм і технологій викладання передбачає застосування інтерактивних форматів лекцій: лекція-бесіда, лекція-візуалізація, лекція-дискусія, лекція-конференція; використання цифрових освітніх інструментів (віртуальні музеї, інтерактивні карти, таймлайни розвитку педагогічної думки, цифрові архіви педагогічних текстів); впровадження елементів мультимедійної подачі – відеофрагменти, історичні документи, фрагменти листування педагогів, цитати, інфографіка.

Осучаснення педагогічного дискурсу пов'язане насамперед з таким: порушення питань цінностей освіти, роль педагога як особистості, самореалізація у педагогічній діяльності – з опорою на історичний досвід; розкриття рольових моделей педагога в різні

історичні періоди й переосмислення їх у контексті сучасного педагогічного ідеалу; залучення студентів до рефлексії власних педагогічних переконань через порівняння з історичними зразками.

Доцільним є виокремлення спеціального тематичного блоку або підрозділу лекцій, присвяченого генезі ідей самовиховання, самонавчання і професійного саморозвитку педагога; аналіз поглядів видатних педагогів (Я. Коменського, Й. Песталоцці, А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Роджерса тощо) на внутрішні стимули професійного зростання, педагогічне самовдосконалення, культуру праці педагога; формування в студентів усвідомлення, що саморозвиток – не сучасна вимога, а історично сформована педагогічна традиція, яка еволюціонувала від морального вдосконалення до професійного лідерства.

Обов'язковою є гуманістична і ціннісна спрямованість розробленого аспірантами матеріалу: акцент на розвитку ціннісного ставлення до педагогічної спадщини, розумінні її ролі у формуванні національної ідентичності; формування у студентів поваги до історичного досвіду педагогіки як до джерела професійного зростання.

Отже, аспіранти можуть перетворити лекції з історії педагогіки на інтелектуальний простір для осмислення розвитку педагогічної думки в контексті саморозвитку особистості, поєднуючи історичний аналіз із сучасними педагогічними ідеями, цифровими технологіями та власними науковими відкриттями.

«Основи педагогічної майстерності»

Ця дисципліна має значні потенційні можливості у підготовці майбутніх фахівців до безперервного професійного саморозвитку, оскільки метою її є сформулювати індивідуальний стиль фахової діяльності, потребу в професійному зростанні, спонукати студентів до безперервного педагогічного самовдосконалення, доповнити й розширити їхній арсенал оптимальних форм організації навчального процесу на уроках, найдоцільніших методів і прийомів навчання учнів, стимулювати творчий підхід до вирішення майбутніми вчителями, за

допомогою яких вони добивалися б міцного засвоєння учнями програмного матеріалу.

Навчальна дисципліна «Основи педагогічної майстерності» також має значні можливості для найповнішого розкриття творчого, дослідницького і інноваційного потенціалу. Адже саме ця навчальна дисципліна формує не лише професійні навички, а й педагогічну культуру, цінності, стиль мислення і здатність до саморозвитку.

Під час розроблення лекцій із цієї дисципліни у процесі педагогічної практики аспіранти можуть, наприклад, запропонувати сучасне розуміння педагогічної майстерності (розширення поняття педагогічної майстерності в контексті компетентнісного, особистісно орієнтованого й акмеологічного підходів; представлення педагогічної майстерності як синтезу професійних знань, емоційного інтелекту, педагогічної культури та інноваційного мислення; висвітлення ролі самоменеджменту, рефлексії, лідерства та педагогічного бренду у професійному зростанні сучасного вчителя).

Доцільним є розставлення нових акцентів у змісті лекцій (розкриття педагогічної майстерності як процесу безперервного саморозвитку та самоосвіти протягом життя; аналіз психологічних аспектів педагогічної творчості – емоційної стабільності, стресостійкості, емпатії, здатності до саморегуляції; введення у зміст лекцій поглядів сучасних українських і світових педагогів-дослідників (В. Кременя, О. Савченко, І. Зязюна, К. Роджерса, Х. Гарднера тощо) на сутність професійної майстерності; висвітлення питань педагогічної етики, культури мовлення, академічної доброчесності, комунікаційної культури як складових майстерності).

Схвальні відгуки від керівників практики отримує застосування здобувачами інноваційних методів і технологій викладання (розроблення інтерактивних лекцій із демонстрацією педагогічних ситуацій, відеокейсів, аналізу фрагментів уроків чи тренінгів; використання методів тренінгового навчання, педагогічного коучингу, мікровикладання, рефлексивних вправ («Педагогічне дзеркало», «Мій

професійний портрет» тощо; впровадження цифрових технологій саморозвитку педагога (онлайн-портфоліо, електронні щоденники самооцінювання, освітні платформи типу Coursera, EdEra, Prometheus); створення інтерактивних майстер-класів або демонстрацій педагогічних прийомів через відеоформат або AR/VR-інструменти.

Освітньо-дослідницький компонент також має велике значення у підготовці матеріалів лекційних чи практичних занять (інтеграція в лекції результатів власних дисертаційних досліджень аспірантів щодо педагогічної компетентності, розвитку креативності, саморефлексії, інноваційних технологій навчання тощо; проведення міні-досліджень із залученням студентів (аналіз педагогічних ситуацій, анкетування, спостереження за діяльністю вчителів-практиків); розкриття історико-теоретичних джерел і сучасних тенденцій формування педагогічної майстерності у світовій освітній практиці тощо).

Гуманістичний і акмеологічний вектор також є завжди актуальним, оскільки аспіранти самі мають усвідомлювати й транслювати студентам необхідність формування власної педагогічної філософії, розуміння місії вчителя як духовного наставника й агента змін у суспільстві; акцент на вихованні ціннісного ставлення до професії, етичній відповідальності, умінні надихати, мотивувати, підтримувати учня; підкреслення важливості самоаналізу й педагогічної рефлексії як складової професійної зрілості.

Доцільно забезпечувати зв'язок з реальними освітніми практиками (ознайомлення студентів із успішним педагогічним досвідом сучасних учителів-новаторів, лауреатів премій Global Teacher Prize, учасників EdCamp; моделювання ситуацій реального освітнього процесу, де студент має продемонструвати не лише знання, а й педагогічну інтуїцію, такт, креативність тощо).

Розвиток мотивації студентів до саморозвитку також є актуальним завданням, що забезпечується через розроблення завдань і проєктів, спрямованих на створення індивідуальної програми професійного самовдосконалення, формування навичок самооцінки педагогічної

діяльності через ведення рефлексивних щоденників, участь у взаємоаналізі, мотивування студентів до створення власного «портфоліо педагогічного зростання» як інструменту планування професійного розвитку.

Отже, аспіранти під час проходження педагогічної практики можуть оновити зміст дисципліни «Основи педагогічної майстерності», зробивши її не просто навчальним курсом, а лабораторією розвитку педагогічного професіоналізму і саморозвитку, де поєднуються наука, практика, творчість і особистісне зростання.

Поради до розроблення презентацій

Ефективна розробка презентацій до лекцій починається з чіткого усвідомлення їхньої мети. Насамперед варто визначити, для чого створюється презентація – щоб пояснити новий матеріал, узагальнити вже вивчене чи мотивувати студентів до подальшого пізнання. Головне – сформулювати основну ідею або ключове повідомлення, яке слухачі мають запам'ятати, а також продумати очікувані результати заняття. Доцільно заздалегідь розподілити час, який відводиться на кожную частину лекції, та виписати головні тези, навколо яких вибудовуватиметься зміст слайдів.

Не менш важливою є структура презентації. Вона має бути логічною й послідовною: вступ, основна частина та висновки. У вступі варто коротко окреслити тему, мету, актуальність і результати, яких має досягти студент у процесі сприймання матеріалу. Основна частина повинна містити від трьох до п'яти ключових ідей, кожна з яких представлена на окремому слайді, щоб не перевантажувати сприйняття. Завершальні слайди мають узагальнювати головне, пропонувати практичне застосування знань або питання для самостійних роздумів. Дотримання принципу «один слайд – одна думка» забезпечує логічність викладу та підвищує ефективність сприйняття інформації.

Далі важливу роль відіграє візуальне оформлення. Тексту на слайдах має бути мінімум – не більше шести–восьми рядків і до шести слів у рядку. Краще використовувати схеми, інфографіку, ілюстрації чи короткі приклади, що допомагають краще зрозуміти зміст. Кольори варто застосовувати стримано, лише для виділення ключових моментів, а для складних понять – додавати поступову анімацію, щоб розкривати інформацію крок за кроком.

Таким чином, ефективна презентація до лекції – це не набір слайдів із текстом, а продумана система візуальної підтримки усного викладу, яка допомагає викладачеві логічно структурувати матеріал, а студентам – легше засвоювати інформацію, зберігаючи інтерес протягом усього заняття.

Розроблення методичних рекомендацій

Розроблення методичних рекомендацій до вивчення дисципліни – важливий і водночас корисний досвід для аспіранта, адже він допомагає глибше осмислити зміст курсу, структурувати навчальний матеріал і продемонструвати власну педагогічну зрілість. Нижче подано розгорнуте пояснення, як аспіранту самостійно створити якісні методичні рекомендації.

- *Визначити мету і функції документа*

Перш за все аспірант має чітко усвідомити, навіщо створюються методичні рекомендації. Їхнє головне призначення – допомогти студентам ефективно засвоїти навчальний матеріал дисципліни, зорієнтувати у змісті, формах і вимогах до навчальної діяльності. Для викладача цей документ виконує також організаційно-навігаційну функцію, адже задає логіку подання матеріалу, структуру занять, систему контролю знань.

- *Проаналізувати навчальну програму*

Починати варто з вивчення освітньої програми і робочої програми дисципліни. Потрібно з'ясувати: які компетентності має сформувати

курс; які теми, модулі та результати навчання закладено програмою; які форми занять передбачено (лекції, практичні, самостійна робота тощо). Цей аналіз допоможе вибудувати логіку рекомендацій і зробити їх узгодженими з навчальними цілями.

- *Визначити структуру методичних рекомендацій*

Зазвичай структура документа включає такі розділи:

- вступ – мета, завдання та значення дисципліни у підготовці фахівця;
- зміст і структура курсу – перелік тем, модулів, питань для опрацювання;
- методичні поради до вивчення окремих тем – короткі орієнтири щодо літератури, ключових понять, логіки вивчення матеріалу;
- завдання для самостійної роботи студентів – питання, тести, проблемні завдання, міні-дослідження;
- критерії оцінювання навчальних досягнень – опис рівнів, показників, форм контролю;
- рекомендована література та електронні ресурси.

- *Дібрати та систематизувати навчальний матеріал*

Аспірант має відібрати найактуальніші та науково обґрунтовані джерела, з яких студент може отримати знання. Це можуть бути сучасні підручники, наукові статті, інтернет-ресурси, нормативні документи. Важливо узгодити зміст рекомендацій із новітніми тенденціями науки і практики у відповідній галузі.

- *Розробити методичні поради*

Для кожної теми варто коротко окреслити, на що студенту слід звернути увагу: які поняття є базовими, які питання потребують самостійного пошуку, які форми активності доцільно застосувати (аналіз текстів, виконання вправ, створення презентацій, обговорення кейсів тощо). Добре, якщо рекомендації містять орієнтовний алгоритм вивчення теми або «карту розуміння»: що варто прочитати; які висновки зробити; як пов'язати тему з практикою.

- *Розробити завдання для самостійної роботи*

Самостійна робота є ключовим елементом сучасної освіти, тому аспіранту важливо створити систему практичних завдань різного рівня складності – від репродуктивних до творчих. Доцільно пропонувати: тести для самоперевірки; аналітичні чи порівняльні таблиці; міні-проекти або есе; завдання для роботи з джерелами, законодавством, педагогічними ситуаціями.

- *Узгодити рекомендації з сучасними методиками навчання*

Методичні рекомендації мають відображати активні та інтерактивні форми навчання: проблемне, проєктне, кейсове, дослідницьке, змішане навчання. Варто продумати, як інтегрувати елементи цифрових технологій – електронні тести, інтерактивні платформи, мультимедійні ресурси.

- *Оформити документ*

Документ має бути оформлений відповідно до академічних вимог. Титульна сторінка містить назву закладу, дисципліни, автора (аспіранта), наукового керівника, рік і місце укладання. Текст бажано подати у чіткій структурі з нумерацією розділів, підрозділів, списком використаних джерел. Мова викладу – науково-методична, чітка, логічна, без надмірного цитування.

- *Перевірити та апробувати*

Перед остаточним поданням доцільно погодити рекомендації з науковим керівником або викладачем дисципліни, отримати відгуки, внести корективи. Корисно також апробувати матеріали під час проведення занять, щоб переконатися, що вони справді зрозумілі студентам і сприяють ефективному засвоєнню теми.

Отже, самостійна розробка методичних рекомендацій формує у аспіранта навички дидактичного мислення, системного аналізу та педагогічного проєктування. Це не лише навчальна вимога, а й важливий крок до становлення як викладача та дослідника, здатного творчо трансформувати наукові знання у методичний інструментарій сучасної освіти.

Етапи підготовки до проведення заняття

У процесі підготовки до проведення заняття доцільно використовувати один із алгоритмів безпосередньої підготовки до навчального заняття, адаптований до сучасних вимог педагогіки вищої школи, з урахуванням дидактичних, психологічних і технологічних аспектів:

Алгоритм безпосередньої підготовки до навчального заняття

1. Змістово-аналітичний етап

- Ознайомитися з навчальною програмою, робочою програмою дисципліни, визначити місце теми у системі курсу.

- Опрацювати матеріал розділу й конкретної теми, виділити основні поняття, закономірності, проблемні питання.

- Визначити ключові компетентності, якими мають оволодіти здобувачі освіти на цьому занятті.

- Проаналізувати методичні рекомендації, літературу, новітні наукові джерела, цифрові ресурси для забезпечення актуальності матеріалу.

- Продумати логіку подання змісту: від простого до складного, від теорії до практики, від фактів до узагальнень.

2. Цільовий етап

- Сформулювати мету заняття в єдності трьох складових: навчальної, розвивальної, виховної.

- Визначити основну ідею заняття, його провідну думку, що має спрямовувати діяльність викладача і студентів.

- Сформулювати очікувані результати навчання у форматі дій студентів (що вони знатимуть, умітимуть, здатні будуть продемонструвати).

3. Психолого-педагогічний аналіз

- Проаналізувати психологічні особливості студентів (вікові, когнітивні, мотиваційні, емоційні).

- Визначити рівень підготовленості студентів з попередніх тем.

- Передбачити можливі труднощі у сприйнятті матеріалу та шляхи їх подолання.

- Продумати систему стимулів для активізації пізнавальної діяльності: пізнавальні завдання, дискусійні питання, елементи змагання, рефлексію.

4. Організаційно-технологічний етап

- Проаналізувати умови проведення заняття: день тижня, розклад, тип аудиторії, наявність технічних засобів, особливості групи.

- Визначити оптимальну структуру заняття (вступна, основна, підсумкова частини) з урахуванням часу, виду заняття (лекція, семінар, практикум, тренінг тощо).

- Обрати методи, прийоми, форми роботи (інтерактивні, проблемно-пошукові, групові, індивідуальні, дистанційні).

- Врахувати рівень активності студентів, їхню працездатність, попередній досвід, професійну спрямованість.

5. Мотиваційно-стимулювальний етап

- Продумати шляхи формування мотивації: постановка проблеми, життєві приклади, практичні кейси, рольові ігри, інтеграція з майбутньою професією.

- Підібрати засоби підвищення інтересу: мультимедійні матеріали, відео, інтерактивні платформи, візуальні схеми, моделі, ситуаційні завдання.

- Розробити запитання та завдання для формування критичного мислення, аналізу, оцінювання.

6. Проєктувально-методичний етап

- Спроєктувати етапи заняття, визначити тривалість і зміст кожного з них.

- Визначити логіку взаємодії викладача і студентів: що виконує викладач, що – здобувачі освіти.

- Розробити сценарій навчальної взаємодії з урахуванням можливих варіантів реакцій студентів.

- Зафіксувати все у плані-конспекті заняття або технологічній карті.

7. Матеріально-технічний етап

- Підготувати наочні матеріали, мультимедіа-презентацію, відеофрагменти, інструктивні картки, тестові завдання.
- Перевірити справність технічних засобів навчання (комп'ютер, проектор, інтерактивна дошка).
- Забезпечити інтерактивний або дистанційний формат за потреби (створити завдання у Moodle, Google Classroom, Kahoot тощо).

8. Рефлексивно-аналітичний етап (до початку заняття)

- Моделювати хід заняття подумки, оцінити власну готовність, можливі труднощі.
- Визначити критерії успішності заняття (активність студентів, рівень розуміння, досягнення цілей).
- Підготувати резервні варіанти завдань і прикладів на випадок обмеження часу чи технічних несправностей.

Отже, підготовка майбутнього викладача вищої школи до навчального заняття є багатоетапним та системним процесом, що гарантує його якість та ефективність. Цей процес охоплює ключові етапи, які послідовно інтегрують змістові, цільові, психологічні та технологічні аспекти, відповідаючи сучасним вимогам педагогіки.

Початковий етап вимагає ґрунтовного занурення у навчальну програму, визначення місця теми у курсі та опрацювання матеріалу з виділенням ключових понять, закономірностей і проблемних питань. Тут же відбувається актуалізація змісту через аналіз новітніх наукових джерел та цифрових ресурсів, а також визначення ключових компетентностей, якими мають оволодіти студенти. Важливим є цільовий етап, у процесі якого формулюється мета заняття у єдності трьох складових: навчальної, розвивальної та виховної. Важливим є визначення провідної ідеї та чітке формулювання очікуваних результатів навчання у форматі конкретних дій, які студенти зможуть продемонструвати.

Паралельно відбувається психолого-педагогічний аналіз, оскільки ефективне навчання є студентоцентрованим. Викладач аналізує

психологічні та когнітивні особливості студентів, їхній рівень підготовленості, передбачає можливі труднощі сприйняття та продумує систему стимулів для активізації пізнавальної діяльності (завдання, дискусії, рефлексія). Логічним продовженням є мотиваційно-стимулювальний етап, на якому розробляються шляхи формування внутрішньої мотивації – через постановку проблеми, використання практичних кейсів, життєвих прикладів та інтеграцію з майбутньою професією. Підбираються також засоби підвищення інтересу, включаючи мультимедійні та інтерактивні платформи.

Наступні кроки фокусуються на проєктуванні та забезпеченні. Організаційно-технологічний етап передбачає аналіз умов проведення заняття (аудиторія, техніка) та вибір оптимальної структури, виду заняття (лекція, семінар, тренінг) і відповідних методів та форм роботи (інтерактивні, групові). Після цього важливим є проєктувально-методичний етап – безпосереднє створення сценарію навчальної взаємодії. Це детальне проєктування кожного етапу, визначення логіки взаємодії викладача і студентів та фіксація всього у плані-конспекті чи технологічній карті. Завершується підготовка матеріально-технічним етапом, що охоплює підготовку всіх наочних матеріалів, презентацій та перевірку справності технічних засобів, включаючи забезпечення інтерактивного чи дистанційного формату (наприклад, створення завдань у Moodle).

Фінальним кроком, що відбувається ще до початку заняття, є рефлексивно-аналітичний етап. Тут викладач моделює хід заняття, подумки, оцінює власну готовність, визначає критерії успішності (активність, рівень розуміння, досягнення цілей) та готує резервні варіанти завдань. Таким чином, якісна підготовка до заняття – це результат послідовного аналізу, цілепокладання, психологічного прогнозування та технологічного проєктування.

Процес підготовки до заняття у вищій школі є багаторівневим процесом проєктування, що вимагає від викладача не лише

ґрунтовного знання предмету, а й дидактичної майстерності, психологічної компетентності та технологічної гнучкості.

Вимоги щодо дотримання академічної доброчесності в процесі проходження педагогічної практики

Дотримання принципів академічної доброчесності є важливим у процесі підготовки та проведення навчальних занять.

У процесі розроблення лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять, складання планів-конспектів, підготовки методичних матеріалів та звітної документації за результатами педагогічної або науково-дослідної практики аспірант має неухильно дотримуватися принципів академічної доброчесності. Це є не лише етичним обов'язком здобувача третього рівня освіти, а й важливою складовою формування його професійної культури, наукової репутації та довіри до результатів дослідження.

Основні принципи академічної доброчесності

1. Старанність і самостійність – передбачають добросовісне виконання навчальних, практичних і дослідницьких завдань, самостійне опрацювання джерел, виконання творчих і аналітичних робіт без стороннього втручання чи використання заборонених засобів. Аспірант має прагнути глибокого розуміння навчального матеріалу, критичного мислення та самостійного пошуку наукових рішень.

2. Відповідальність за результати власної діяльності – передбачає усвідомлення особистої ролі в процесі навчання, добросовісне складання звітів, самоконтроль за якістю власних наукових текстів, відповідальне ставлення до оцінювання знань і результатів практики.

3. Чесність і об'єктивність – полягають у достовірному відображенні фактів, результатів дослідження, посиланні на використані джерела, недопущенні перекручення інформації, вигадкування або спотворення результатів. Це також стосується коректного оформлення цитат,

бібліографічних посилань, уникнення надмірного «запозичення» чужих ідей.

4. Толерантність і взаємоповага – виявляються у шанобливому ставленні до думок, поглядів та інтелектуальної власності інших осіб, конструктивному спілкуванні зі студентами, колегами, науковими керівниками, дотриманні норм академічної етики у дискусіях.

5. Моральність і гідна поведінка – вимагають дотримання загальнолюдських цінностей, поваги до закладу освіти, його традицій, а також демонстрування високої культури спілкування, доброзичливості, відповідальності та педагогічної етики.

Академічна доброчесність як складова освітньої політики

Освітня політика закладу вищої освіти ґрунтується на засадах академічної доброчесності та передбачає виконання низки вимог до здобувачів освіти.

Аспірант повинен:

- уникати будь-яких проявів академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування, необґрунтованого самоповторення;
- при використанні інформації з наукових, навчальних чи інтернет-джерел обов'язково вказувати автора, назву, рік видання або електронне посилання;
- дотримуватися правил цитування та оформлення бібліографічних списків згідно з вимогами академічного письма;
- зберігати наукову об'єктивність у викладанні матеріалу та підготовці звітної документації;
- не допускати використання штучного інтелекту або інших допоміжних засобів для створення текстів, що видаються за власний науковий продукт без належного зазначення участі таких інструментів.

Типові порушення академічної доброчесності

Порушенням академічної доброчесності вважається будь-яка дія, що спотворює результати навчальної чи наукової діяльності. До основних форм таких порушень належать:

- Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) чужих наукових або творчих результатів як власних; некоректне цитування чи привласнення авторства без зазначення першоджерела. *Приклад:* використання абзаців з чужої статті без посилання на автора.

- Самоплагіат – повторне оприлюднення власних, раніше опублікованих результатів як нових, без відповідних посилань на попередні праці.

Приклад: використання текстів власних публікацій у дисертації без зазначення, що вони були надруковані раніше.

- Фабрикація – вигадкування неіснуючих фактів, даних, експериментів чи статистичних показників для підтвердження гіпотези.

- Фальсифікація – навмисне спотворення або підроблення вже наявних даних, їх маніпулятивна зміна для досягнення бажаного результату. *Приклад:* підбір лише тих даних, що підтверджують гіпотезу, і приховування протилежних результатів.

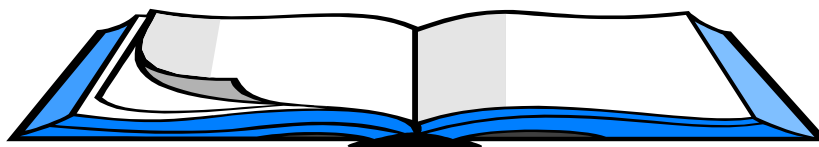
- Списування – використання готових текстів, відповідей або чужих матеріалів під час виконання завдань без дозволу чи належного посилання.

Академічна відповідальність здобувачів освіти

За порушення норм академічної доброчесності аспіранти можуть бути притягнуті до академічної відповідальності, яка може передбачати: анулювання оцінки або результатів практики; повторне виконання навчального чи дослідницького завдання; зауваження, попередження або догану; обмеження участі у конкурсах, грантах, академічних програмах; у серйозних випадках – позбавлення права продовжувати навчання або скасування результатів атестації.

Отже, дотримання принципів академічної доброчесності є запорукою формування довіри до результатів освітньої та наукової діяльності аспіранта, сприяє становленню його як відповідального науковця, викладача та громадянина. Кожен здобувач третього рівня освіти має усвідомлювати, що чесність, прозорість і повага до

інтелектуальної праці інших — це основа професійного розвитку і престижу наукової спільноти.

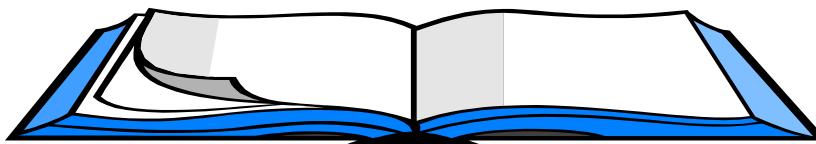
Рекомендована література

1. Викладацька практика для здобувачів наукового ступеня доктора філософії: навчальна програма / укл. М. П. Вовк; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 118 с.
2. Вовк М. П., Соломаха С. О., Грищенко Ю. В. Сучасні виклики в практичній підготовці майбутніх педагогів у закладах вищої педагогічної освіти. Освітня аналітика України / Вища освіта, 2022, № 1 (17), с. 40-53
3. Голуб С. В., Півень О. Б. Асистентська науково-педагогічна практика. М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. у-т. Черкаси. 2025. 150 с.
4. Зміст і методичні засади організації психолого-педагогічної практики в закладах вищої педагогічної освіти: науково-методичні рекомендації / укл. Ю. В. Грищенко, Н. О. Філіпчук; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 129 с.
5. Лук'янова Л. Б., Вовк М. П., Соломаха С. О., Грищенко Ю. В. Практична підготовка майбутніх педагогів у закладах вищої педагогічної освіти: українські реалії і перспективи: науково-аналітична доповідь; за науковою редакцією Н. Г. Ничкало / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ – Чернівці: Букрек, 2023. 80 с.
6. Наскрізна педагогічна практика у професійній підготовці вчителя іноземної мови крізь призму сучасних реалій: колективна монографія / [кол. авт.: Калініна Л., Бідюк Н., Папіжук В., Прокопчук Н., Климович Ю.]; за заг. ред. Л. В. Калініної. Житомир: «Євро-Волинь», 2025. 312 с.
7. Олійник І. В. Дослідження питання формування рефлексивно-

- прогностичної компетентності майбутніх докторів філософії під час проходження науково-викладацької практики в умовах змішаного навчання. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 2025. Вип. 217, С. 309-315. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-217-309-315>
8. Олійник І. Роль педагогічної практики у формування дослідницької компетентності майбутніх докторів філософії в умовах аспірантури. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Вип. 23. Т.3. С. 86-92.
 9. Пермінова Л. А., Юркова Т. Ф. Педагогічна практика майбутніх докторів філософії: особливості організації. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Випуск 108. 2024. С. 51-57.
 10. Петренко О., Пустовіт Г., Баліка Л. Загальна і професійна складові освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії: досвід і перспективи. *Іноватика у вихованні*. 2025. Вип. 1(21), С. 5-21. URL: <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i21.678>
 11. Татарнікова А. А., Цокур О. С., Шкворченко Н. М. Асистентська (науково-педагогічна) практика здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії : навч.-метод. посіб. Одеса : Міжнар. гуманітар. ун-т, 2025. 145 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/29450>
 12. Теоретичні і методичні засади організації практики у закладах вищої педагогічної освіти: аналітичні матеріали / М. П. Вовк, Ю. В. Грищенко, С. О. Соломаха, Н. О. Філіпчук; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. 2022. 278 с.
 13. Шуляк А. М. Педагогічна практика: методичні рекомендації для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. ВНУ ім. Лесі Українки, 2022. 23 с. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21155/1/Ped_prakt.asp.pdf

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека НАПН України. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/>
2. Національна бібліотека України імені В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Інститут педагогіки НАПН України. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/ins=5Fpeg/>
4. Інститут цифровізації освіти НАПН України. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/inf=5Ftech=5Flear=5Ftool/>
5. Інформаційний портал «Знання». URL: <https://znannya.info>
6. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua>

Додаток А

ПОЛОЖЕННЯ

про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (нова редакція) Нак.32од (01.03.2024)

1. Загальні положення

1.1. Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (нова редакція) (далі – Положення) розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами) (далі – Порядок), Статуту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (нова редакція), Положення про організацію освітнього процесу у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, затвердженого вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського 21 травня 2020 р., протокол № 12, а також інших чинних нормативно-правових актів і визначає механізм підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та здобувачів наукового ступеня доктора наук (далі – здобувачі) у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (далі – ВДПУ ім. М. Коцюбинського).

1.2. Терміни, що вживаються у цьому Положенні, мають таке значення:

аспірантура – система організаційно-освітньо-наукового забезпечення підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти в закладі вищої

освіти/науковій установі (далі – заклад) з метою оволодіння ними освітньо-науковою програмою;

довідка про виконання освітньо-наукової програми – документ, який містить інформацію про результати навчання здобувача, назви дисциплін, отримані ним оцінки і здобуту ним кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – ЄКТС);

докторантура – система організаційно-наукового забезпечення підготовки здобувачів наукового ступеня доктора наук з метою завершення докторських дисертацій;

здобувач ступеня вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою – особа, яка професійно провадить наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи і здобуває вищу освіту ступеня доктора філософії у цьому закладі поза аспірантурою шляхом виконання відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді;

індивідуальний навчальний план аспіранта, здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою – документ, що визначає послідовність та форму засвоєння аспірантом, здобувачем ступеня доктора філософії поза аспірантурою освітніх компонентів освітньо-наукової програми з метою оволодіння ним компетентностей відповідно до 8 рівня Національної рамки кваліфікацій;

індивідуальний план наукової роботи здобувача – документ, що визначає зміст, строки виконання та обсяг етапів і завдань наукової роботи здобувача;

освітньо-наукова програма на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти – єдиний комплекс освітніх (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо) та наукових (проведення наукового дослідження, написання наукових публікацій, виступи на конференціях тощо) компонентів, спрямованих на досягнення передбачених такою програмою результатів навчання, підготовки та публічного захисту дисертації, що дає право на отримання визначеної кваліфікації;

підготовка здобувачів поза аспірантурою – система організаційно-освітньо- наукового забезпечення підготовки здобувачів ступеня доктора філософії у закладі з метою набуття ними компетентностей і здобуття результатів навчання, визначених освітньо-науковою програмою на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, без навчання в аспірантурі та без переривання трудової діяльності або під час перебування у творчій відпустці.

У тексті Положення поняття «аспірант», «докторант» «кваліфікація», «спеціальність» та «спеціалізація» живаються у значеннях, поданих у законах України [«Про вищу освіту»](#) і [«Про наукову і науково-технічну діяльність»](#).

1.3. Підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюють: в аспірантурі закладу за очною (денною) або заочною формою здобуття вищої освіти; поза аспірантурою у закладі.

Підготовку здобувачів наукового ступеня доктора наук здійснюють: в докторантурі закладу за очною (денною) формою підготовки; шляхом самостійної підготовки наукових досягнень до захисту.

Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі незалежно від форми здобуття освіти становить чотири роки, а підготовки доктора наук у докторантурі – два роки.

Для врегулювання відносин між здобувачем та закладом укладають договір за формою, затвердженою Кабінетом Міністрів України.

1.4. Підготовку осіб в аспірантурі та докторантурі здійснюють:

за рахунок видатків державного бюджету в державних закладах (державне замовлення) та за рахунок видатків місцевих бюджетів у комунальних закладах (регіональне замовлення);

за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб (на умовах контракту, зокрема за кошти грантів, які отримав заклад на проведення наукових досліджень, за якими передбачається підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії або здобувачів наукового ступеня доктора наук).

1.5. Провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти здійснюють у ВДПУ ім. М. Коцюбинського на підставі отриманої ліцензії. До загального

ліцензованого обсягу зараховують осіб, які здобувають ступінь вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою.

Підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за державним (регіональним) замовленням здійснюють виключно в аспірантурі за очною (денною) формою здобуття освіти.

Державне (регіональне) замовлення на підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі за спеціальностями розподіляють на конкурсній основі.

1.6. Для координації діяльності структурних підрозділів, які здійснюють підготовку здобувачів, із метою науково-методичного забезпечення є відділ аспірантури і докторантури, до повноважень якого віднесено забезпечення діяльності аспірантури та докторантури.

2. Права та обов'язки здобувачів

2.1. Здобувачі виконують обов'язки та користуються правами, що визначені законами України [«Про освіту»](#), [«Про вищу освіту»](#), [«Про наукову і науково-технічну діяльність»](#), а також можуть мати:

вільний доступ до всіх видів відкритої науково-технічної інформації, наявної у закладах, бібліотеках і державних архівах України;

отримання методичного і змістовного наукового консультування (керівництва) щодо власного дослідження від наукового консультанта (керівника/керівників);

безпечні та нешкідливі умови для проведення наукових досліджень, забезпечення належно обладнаним місцем для наукової роботи;

академічну мобільність та наукове стажування, що реалізуються відповідно до законодавства;

академічну та соціальну відпустку відповідно до законодавства; трудову діяльність у позанавчальний час відповідно до законодавства.

З метою забезпечення належного проведення наукових досліджень здобувачі також зобов'язані:

дотримуватися принципів академічної доброчесності, морально-етичних норм і стандартів поведінки дослідників у відповідній галузі, встановлених закладом;

виконувати індивідуальний навчальний план;

виконувати індивідуальний план наукової роботи та двічі на рік звітувати про стан його виконання на засіданні кафедри, відділу, лабораторії чи іншого визначеного підрозділу закладу;

підготувати свої наукові досягнення у вигляді дисертації (для здобувачів ступеня доктора філософії) та у вигляді дисертації або наукової доповіді - у разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях (для здобувачів наукового ступеня доктора наук).

2.2.

Покладення університетом на здобувача обов'язків, не пов'язаних з виконанням освітньо-наукової програми або підготовкою в докторантурі, заборонено.

2.3.

Здобувачі можуть брати участь у конкурсах на отримання грантової підтримки наукових досліджень та стипендій, заснованих на честь видатних діячів науки, освіти, культури, громадських діячів, а також заснованих Президентом України, Кабінетом Міністрів України, державними чи недержавними органами, підприємствами, установами чи організаціями.

2.4.

Аспіранта або докторанта в разі дострокового захисту дисертації відраховують з аспірантури або докторантури з дати набрання чинності наказом ВДПУ ім. М. Коцюбинського про видачу диплома доктора філософії або після набрання чинності наказом Міністерства освіти і науки України (далі – МОН) про затвердження рішення спеціалізованої вченої ради з присудження наукового ступеня доктора наук та видачу диплома доктора наук відповідно до законодавства з отриманням одноразової виплати в сумі залишку стипендії, передбаченої у бюджеті ВДПУ ім. М. Коцюбинського на відповідний рік підготовки.

2.5.

Учений, який є доктором наук, може здійснювати одночасне наукове

консультування (керівництво) не більше п'яти здобувачів, у тому числі не більше трьох здобувачів наукового ступеня доктора наук.

Учений, який є доктором філософії (кандидатом наук), може здійснювати одночасне наукове керівництво не більше трьох здобувачів ступеня доктора філософії.

3.Процедура та умови вступу до аспірантури

3.1.

Вступ до ВДПУ ім. М. Коцюбинського з метою підготовки в аспірантурі здійснюється на конкурсній основі відповідно до Положення, Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти, затверджених МОН, та правил прийому до ВДПУ ім. М. Коцюбинського, затверджених вченою радою ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Наведення у правилах прийому переліку акредитованих та неакредитованих освітньо-наукових програм є обов'язковим. Атестація здобувача ступеня доктора філософії можлива лише за акредитованою освітньо-науковою програмою.

Прийом на навчання іноземців та осіб без громадянства проводять лише на акредитовані освітньо-наукові програми.

3.2.

Для участі у проходженні вступних випробувань особа подає всі необхідні для вступу документи згідно з правилами прийому до ВДПУ ім. М. Коцюбинського строки, визначені такими правилами прийому.

3.3.

Особа, яка подає для вступу до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в аспірантурі диплом, що є еквівалентним диплому магістра і виданий іноземним закладом вищої освіти, проходить вступні випробування нарівні з іншими особами. Визнання диплома, виданого іноземним закладом вищої освіти, здійснюють відповідно до законодавства протягом чотирьох місяців після зарахування вступника.

3.4.

Прийом на навчання для здобуття ступеня доктора філософії здійснюють за результатами вступних випробувань, які складаються зі:

вступного іспиту із спеціальності або спеціальностей для міждисциплінарної програми (в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з відповідної спеціальності);

вступного іспиту зі іноземної мови (англійської, німецької або французької) в обсязі, який відповідає рівню B2 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти. Вступник, який підтвердив свій рівень знання, зокрема англійської мови, дійсним сертифікатом тестів TOEFL або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, звільняється від складення вступного іспиту з іноземної мови. Під час визначення результатів конкурсу зазначені сертифікати прирівнюються до результатів вступного випробування з іноземної мови з найвищим балом;

інших форм вступних випробувань (іспити, співбесіди, презентації дослідницьких пропозицій чи досягнень).

Вступні випробування для осіб з особливими освітніми потребами проводять з урахуванням особливих освітніх потреб, зазначених у заяві вступника, та рекомендацій медико-соціальної експертизи.

Вагу бала з кожного вступного випробування під час підрахування результатів конкурсу визначено в правилах прийому до ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Відповідно до правил прийому до ВДПУ ім. М. Коцюбинського особам, які вступають до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в аспірантурі зі спеціальності, віднесеної до іншої галузі знань (спеціальності), ніж та, яка зазначена в дипломі магістра (спеціаліста), можуть бути призначені додаткові вступні випробування.

Результати вступних випробувань до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в аспірантурі дійсні для вступу до ВДПУ ім. М. Коцюбинського протягом одного календарного року.

3.5. Вступні випробування до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в аспірантурі проводять предметні комісії, склад яких формують і затверджують у порядку, визначеному ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

За результатами проведення вступних випробувань до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в аспірантурі приймальна комісія ухвалює рішення щодо кожного вступника за процедурою, визначеною правилами прийому.

Наказ ректора ВДПУ ім. М. Коцюбинського про зарахування до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в аспірантурі, прийнятий на підставі рішення прийальної комісії, оприлюднюють у

встановленому порядку. Відповідну інформацію вносять до Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

4. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі

4.1. Аспіранту протягом місяця з дати наказу ректора ВДПУ ім. М. Коцюбинського про зарахування призначають наукового керівника з числа наукових або науково-педагогічних працівників ВДПУ ім. М. Коцюбинського, які мають науковий ступінь та відповідну наукову кваліфікацію.

Науковий керівник здійснює наукове керівництво за науковою роботою аспіранта над дисертацією, проведенням його власного наукового дослідження, надає консультації щодо змісту і методології наукових досліджень аспіранта, контролює виконання індивідуального плану наукової роботи і відповідає перед вченою радою ВДПУ ім. М. Коцюбинського за належне та своєчасне виконання обов'язків наукового керівника.

На здійснення наукового керівництва роботою над дисертацією одного аспіранта (здобувача ступеня доктора філософії) науковому керівникові щороку відводять навантаження у межах норм часу наукової роботи, встановлених ВДПУ ім. М. Коцюбинського для науково-педагогічних працівників (у межах основного навантаження – для наукових працівників).

Рішенням вченої ради аспіранту може бути призначено два наукових керівники з відповідним розподілом навантаження та обов'язків між ними або змінено наукового керівника.

4.2. З метою забезпечення ефективної підготовки здобувача ВДПУ ім. М. Коцюбинського змінює наукового керівника, зокрема в разі:

припинення ним трудової діяльності на наукових або науково-педагогічних посадах;

неспроможності виконувати свої повноваження за станом здоров'я або його смерті;

невиконання своїх обов'язків, визначених [пунктом 19](#) Порядку;

відмови надавати висновок за результатами наукового керівництва;

прийняття в установленому порядку рішення про позбавлення права участі в підготовці та / або атестації наукових кадрів;

притягнення до академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності відповідно до законодавства;

спільного бажання наукового керівника і здобувача; в інших випадках, передбачених законодавством.

4.3.

Освітньо-наукова програма, за якою здійснюють підготовку здобувачів ступеня доктора філософії, складається з освітньої та наукової складових.

Освітня складова освітньо-наукової програми спрямована на досягнення 8 рівня Національної рамки кваліфікацій та повинна містити інформацію про перелік та обсяг освітніх компонентів у кредитах ЄКТС (30-60 кредитів ЄКТС), їх послідовність, форми організації освітнього процесу, види та обсяг навчальних занять, графік освітнього процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

Освітньо-наукова програма є основою для формування аспірантом індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи, які погоджують з науковим керівником та затверджує вчена рада ВДПУ . М. Коцюбинського протягом двох місяців з дня зарахування особи до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в аспірантурі.

Індивідуальний навчальний план повинен містити перелік дисциплін за вибором аспіранта в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків кількості кредитів освітньої компоненти ЄКТС. Аспірант може змінювати свій індивідуальний навчальний план за погодженням із своїм науковим керівником у порядку, який затверджує вчена рада.

Вивчення аспірантами освітніх компонентів може здійснюватися на базі закладу, до якого зарахований аспірант, а також у рамках реалізації права на академічну мобільність – на базі інших закладів.

Невиконання індивідуального навчального плану, зокрема порушення строків його виконання без поважних причин, передбачених законодавством, порушення умов договору або академічної доброчесності є підставою для ухвалення ВДПУ ім. М. Коцюбинського рішення про відрахування аспіранта.

Наукова складова освітньо-наукової програми є її невід'ємною частиною, що реалізується у вигляді індивідуального плану наукової роботи аспіранта та передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації відповідно до вимог законодавства.

Аспіранти проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи.

Індивідуальний план наукової роботи та тему дисертації погоджує здобувач з науковим керівником (керівниками) і після обговорення на засіданні кафедри, відділу, лабораторії затверджує вчена рада ВДПУ ім. М. Коцюбинського або вчена рада відповідного структурного підрозділу університету протягом двох місяців з дня зарахування здобувача до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в аспірантурі. У разі потреби тема дисертації може бути уточнена та затверджена в новій редакції після обговорення на засіданні кафедри, відділу, лабораторії.

Протягом строку навчання в аспірантурі аспірант повинен виконати освітню і наукову складові освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та / або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, опублікувати наукові публікації за темою дисертації, підготувати дисертацію та пройти процедуру атестації разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

4.4. ВДПУ ім. М. Коцюбинського в установленому ним порядку може ухвалити рішення про визнання набутих аспірантом в іншому закладі компетентностей, результатів навчання, кредитів ЄКТС, передбачених освітньо-науковою програмою, та визначити академічну різницю (у разі потреби).

4.5. Аспіранти можуть бути переведені до іншого закладу, у тому числі якщо заклад не має акредитованої освітньо-наукової програми зі спеціальності здобувача, або в межах одного закладу:

1) на навчання за державним або регіональним замовленням, якщо вони навчаються у закладі за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб;

2) на навчання за контрактом за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, якщо вони навчаються у закладі за державним або регіональним замовленням;

3) на підготовку за акредитованою освітньо-науковою програмою з іншої спеціальності, що є реалізацією їхнього права обирати види, напрями і засоби наукової та науково-технічної діяльності відповідно до своїх інтересів, творчих можливостей і загальнолюдських цінностей.

Аспіранти, підготовка яких здійснювалася за рахунок коштів державного бюджету, у разі переведення до іншого закладу користуються пріоритетним правом на місця державного (регіонального) замовлення за умови наявності вакантних місць.

У разі відсутності таких місць аспіранти за їхньою згодою можуть бути переведені на навчання за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб.

Переведення аспірантів здійснюється в межах ліцензованого обсягу університету.

На першому році навчання переведення аспірантів забороняється.

Якщо університет не отримав сертифіката про акредитацію освітньо- наукової програми або в університеті закінчився строк дії сертифіката про акредитацію такої програми, переведення здобувачів до іншого закладу, в якому відповідна освітньо-наукова програма акредитована, здійснюється відповідно до законодавства.

4.6. Стан підготовки дисертації здобувача до захисту визначає науковий керівник (або консенсусне рішення двох керівників).

Не пізніше ніж протягом дев'яти місяців до завершення нормативного строку навчання за акредитованою освітньо-науковою програмою здобувач:

1) отримує довідку про виконання освітньо-наукової програми і висновок наукового керівника (керівників) з оцінкою роботи здобувача у процесі підготовки дисертації, виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального

навчального плану;

2) звертається до структурного підрозділу ВДПУ ім. М. Коцюбинського, що виконує відповідну освітньо-наукову програму та здійснює підготовку здобувача, з письмовою заявою про отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації. До заяви додають дисертацію в друкованому вигляді та електронній формі, наукові публікації (або їхні копії), у яких подано наукові результати дисертації, довідка про виконання освітньо-наукової програми та висновок наукового керівника (керівників).

4.7. З метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації не пізніше ніж через місяць з дня надходження заяви здобувач проводить публічну презентацію наукових результатів дисертації, яку обговорюють на засіданні базового структурного підрозділу ВДПУ ім. М. Коцюбинського, що виконує відповідну освітньо-наукову програму та здійснює підготовку здобувача. Результати проведення презентації та її обговорення відображають у висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації, який підписує голова засідання структурного підрозділу ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації надають здобувачеві не пізніше ніж протягом двох тижнів з дня проведення презентації.

У разі отримання негативного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувач може повторно звернутися до структурного підрозділу ВДПУ ім. М. Коцюбинського не пізніше ніж протягом шести місяців до завершення нормативного строку навчання за акредитованою освітньо-науковою програмою з письмовою заявою про отримання такого висновку після доопрацювання дисертації або на поновлення до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для завершення виконання відповідної освітньо-наукової програми в разі відрахування.

4.8. За наявності позитивного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувач звертається до вченої ради ВДПУ ім. М. Коцюбинського, в якому він виконав освітньо-наукову програму, з письмовою заявою про утворення разової спеціалізованої вченої ради не пізніше ніж

протягом двох тижнів з дня отримання зазначеного висновку.

Утворення разової спеціалізованої вченої ради ВДПУ ім. М. Коцюбинського та присудження нею здобувачеві ступеня доктора філософії здійснюється відповідно до законодавства, що регулює присудження ступеня доктора філософії.

4.9. Підготовка в аспірантурі завершується отриманням диплома доктора філософії після публічного захисту дисертації в разовій спеціалізованій вченій раді.

4.10. Особа, яка була відрахована з університету у зв'язку із завершенням навчання за відповідною освітньо-науковою програмою без захисту дисертації, може вступити до університету повторно.

Особа, яка раніше проходила підготовку в аспірантурі за державним (регіональним) замовленням, може повторно вступити до університету для підготовки в аспірантурі за державним (регіональним) замовленням лише за умови відшкодування коштів, витрачених на її підготовку, відповідно до законодавства.

Здобувачі, які були відраховані з університету до завершення навчання за відповідною освітньо-науковою програмою, можуть бути поновлені на навчання у цьому університеті в межах ліцензованого обсягу.

5. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою

5.1. Особи, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії у ВДПУ ім. М. Коцюбинського поза аспірантурою. Підготовка таких осіб здійснюється за кошти університету і триває чотири роки.

5.2. Особа подає до університету заяву про підготовку з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою.

Якщо диплом особи, що є еквівалентним диплому магістра, виданий іноземним закладом вищої освіти, подання зазначеної заяви можливе після визнання її диплома відповідно до законодавства.

5.3. Після зарахування до ВДПУ ім. М. Коцюбинського особи на підготовку з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою відповідним наказом ректора ВДПУ ім. М.

Коцюбинського призначають наукового керівника (два наукових керівники) з числа наукових або науково-педагогічних працівників ВДПУ ім. М. Коцюбинського з науковим ступенем згідно з вимогами [пункту 19](#) Порядку. Відповідну інформацію вносять до Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

5.4.

Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою передбачає виконання відповідної освітньо-наукової програми ВДПУ ім. М. Коцюбинського згідно із затвердженими в установленому порядку індивідуальним навчальним планом та індивідуальним планом наукової роботи здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою та публічний захист дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді.

Невиконання індивідуального навчального плану, зокрема порушення строків його виконання без поважних причин, передбачених законодавством, порушення умов договору або академічної доброчесності є підставою для ухвалення вченою радою ВДПУ ім. М. Коцюбинського рішення про відрахування здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою із ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

5.5. У разі звільнення з роботи здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою ВДПУ ім. М. Коцюбинського вживає заходів до відрахування такої особи з підготовки у ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Особа може продовжити підготовку поза аспірантурою у закладі, до якого вона прийнята на посаду науково-педагогічного чи наукового працівника (за основним місцем роботи), із зарахуванням їй відповідних кредитів ЄКТС, здобутих поза аспірантурою.

5.6. Стан підготовки дисертації здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою до захисту визначає науковий керівник (або консенсусне рішення двох керівників). Отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації та атестація здобувача здійснюються відповідно до [пунктів 26-27](#) Порядку.

5.7. Підготовка здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою завершується отриманням диплома доктора філософії після публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

6. Відкриття докторантури. Вступ до докторантури.

Підготовка здобувачів наукового ступеня доктора наук у докторантурі

6.1. Університет здійснює підготовку здобувачів наукового ступеня доктора наук у докторантурі без отримання ліцензії.

6.2. Докторантуру з відповідної наукової спеціальності за галуззю науки відкривають за рішенням вченої ради ВДПУ ім. М. Коцюбинського, що затверджується наказом ректора ВДПУ ім. М. Коцюбинського, за умови наявності трьох штатних працівників – докторів наук, які мають наукову кваліфікацію, що відповідає цій науковій спеціальності.

Наукову кваліфікацію особи, що відповідає науковій спеціальності, з якої відкрито докторантуру, визначають за такими критеріями:

наявність у особи:

документа про присудження ступеня доктора наук з відповідної галузі науки та/або наукової спеціальності або присвоєння вченого звання професора за відповідною кафедрою (науковою спеціальністю);

наукових публікацій з відповідної наукової спеціальності, серед яких не менше трьох публікацій за останні п'ять років, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus. До однієї публікації, проіндексованої у базах даних Web of Science Core Collection та / або Scopus, прирівнюється дві публікації за останні три роки у виданнях, що внесені до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України, або одна одноосібна монографія (дві колективні монографії) з наявністю трьох рецензентів і рекомендацією вченої ради закладу, виданих за останні п'ять років;

участь особи в:

підготовці наукових кадрів, що підтверджується виданим здобувачеві документом про присудження відповідного наукового ступеня;

атестації наукових кадрів як опонента (офіційного опонента) або члена відповідної спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради), або члена експертної ради з питань атестації наукових кадрів.

6.3. Прийом до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в докторантурі здійснюють з урахуванням наукових, науково-технічних досягнень за обраною науковою спеціальністю відповідно до вимог Порядку та правил прийому до ВДПУ ім. М. Коцюбинського, які визначають, зокрема, порядок, перелік і строки подання документів для вступу до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в докторантурі.

Підготовка в докторантурі здійснюється за науковими спеціальностями за галузями науки відповідно до переліку, затвердженого МОН. Дисертація (наукова доповідь) повинна відповідати паспорту наукової спеціальності.

6.4. Особа, яка здобуває науковий ступінь доктора наук, вступає до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в докторантурі з метою завершення роботи над науковими дослідженнями та оформлення їх результатів та/або для підготовки наукових публікацій до захисту.

6.5. Для підготовки в докторантурі до ВДПУ ім. М. Коцюбинського вступають особи, які мають ступінь доктора філософії (науковий ступінь кандидата наук), наукові досягнення, що потребують завершення або оформлення у вигляді дисертації (наукової доповіді), та не менше половини наукових публікацій за темою дисертації (наукової доповіді) від кількості, визначеної МОН, що відповідають вимогам, встановленим МОН, у наукових періодичних виданнях за відповідним напрямом досліджень.

6.6. Перелік документів, що подають для вступу до ВДПУ ім. М. Коцюбинського з метою підготовки в докторантурі, повинен включати розгорнуту пропозицію, у якій міститься план дослідницької роботи та/або інформація про обсяг наукової роботи, необхідної для підготовки наукових досягнень до захисту, та копії наукових публікацій за темою дисертації (наукової доповіді). Якщо громадянин України здобув науковий ступінь в іноземному закладі вищої освіти, додатково подають копію свідоцтва про визнання документа про науковий ступінь.

Документи вступника передають для розгляду до відповідного структурного підрозділу, який протягом місяця з дати реєстрації заяви розглядає подані вступником документи, заслуховує його наукову доповідь та за результатами обговорення визначає

шляхом голосування можливість зарахування вступника до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в докторантурі, подає висновок на розгляд вченої ради ВДПУ ім. М. Коцюбинського. У разі позитивного висновку відповідний структурний підрозділ надає пропозицію щодо призначення наукового консультанта з числа науково-педагогічних або наукових працівників, які мають трудові відносини з ВДПУ ім. М. Коцюбинського, науковий ступінь доктора наук та необхідну наукову кваліфікацію, яка підтверджується відповідно до [пункту 38](#) Порядку.

Якщо вступник є іноземцем, ВДПУ ім. М. Коцюбинського проводить процедуру визнання наукового ступеня, здобутого ним в його або іншій державі, протягом двох місяців після зарахування до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в докторантурі.

6.7.

Вчена рада ВДПУ ім. М. Коцюбинського на черговому засіданні розглядає висновки відповідного структурного підрозділу щодо кожного вступника, затверджує тему дисертації (наукової доповіді), ухвалює рішення про його зарахування до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в докторантурі та призначає докторанту наукового консультанта.

На здійснення наукового консультування роботою над дисертацією одного докторанта науковому консультанту щороку відводиться навантаження у межах норм часу наукової роботи, встановлених ВДПУ ім. М. Коцюбинського для науково-педагогічних працівників (у межах основного навантаження – для наукових працівників).

У разі потреби тема дисертації може бути уточнена та в новій редакції затверджена вченою радою ВДПУ ім. М. Коцюбинського або вченою радою відповідного структурного підрозділу після обговорення на засіданні кафедри, відділу, лабораторії.

6.8.

Підготовка в докторантурі передбачає завершення здобувачем власного оригінального наукового дослідження, узагальнення якого наводяться в дисертації (науковій доповіді) з отриманими науковими результатами, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та оприлюднюються в наукових публікаціях відповідно до вимог, визначених МОН.

6.9.

Докторанти проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи, в якому визначено зміст завдань, строки їх виконання та обсяг наукових робіт.

Індивідуальний план наукової роботи докторант погоджує з науковим консультантом та затверджує вчена рада ВДПУ ім. М. Коцюбинського або вчена рада відповідного структурного підрозділу протягом двох місяців з дня зарахування здобувача до ВДПУ ім. М. Коцюбинського для підготовки в докторантурі.

Індивідуальний план наукової роботи є обов'язковим до виконання докторантом і використовується для оцінювання успішності та своєчасності виконання запланованої наукової роботи.

Невиконання індивідуального плану наукової роботи, зокрема порушення строків його виконання без поважних причин, порушення умов договору або порушення академічної доброчесності, є підставою для ухвалення вченою радою ВДПУ ім. М. Коцюбинського рішення про відрахування докторанта.

6.10.

Державне (регіональне) замовлення на підготовку здобувача наукового ступеня доктора наук у докторантурі за науковими спеціальностями розподіляється на конкурсній основі між закладами вищої освіти та науковими установами, в яких діють спеціалізовані вчені ради з присудження наукового ступеня доктора наук із відповідних наукових спеціальностей.

Інформацію про розподіл державного (регіонального) замовлення оприлюднюють відповідно до законодавства.

6.11.

Підготовка в докторантурі за умови виконання індивідуального плану наукової роботи завершується наданням висновку наукового консультанта (структурного підрозділу).

Отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації (наукової доповіді) та атестація докторанта спеціалізованою вченою радою з присудження наукового ступеня доктора наук закладу здійснюються відповідно до законодавства, що регулює присудження наукового ступеня доктора наук.

Особа, яка раніше проходила підготовку в докторантурі за державним (регіональним) замовленням, може повторно вступити до університету для підготовки в докторантурі за державним (регіональним) замовленням лише за умови відшкодування коштів, витрачених на її підготовку, відповідно до законодавства.

7. Підготовка здобувачів наукового ступеня доктора наук шляхом самостійної підготовки їх наукових досягнень до захисту

7.1.

Особа може здобувати науковий ступінь доктора наук шляхом самостійної підготовки своїх наукових досягнень до захисту. Така особа має право на творчу відпустку відповідно до законодавства з урахуванням наукових, науково-технічних досягнень за обраною науковою спеціальністю.

У разі самостійної підготовки наукових досягнень до захисту наукового консультанта не призначають.

7.2.

Здобувач, який самостійно підготував наукові досягнення до захисту у вигляді дисертації (наукової доповіді), повинен:

мати ступінь доктора філософії (науковий ступінь кандидата наук);

представити наукові досягнення з узагальненням проведених самостійно оригінальних досліджень відповідно до паспорта наукової спеціальності з отриманими науковими результатами, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення;

мати наукові публікації за темою дисертації (наукової доповіді), зокрема статті в наукових періодичних виданнях із напрямку, з якого підготовлено дисертацію (наукову доповідь), відповідно до вимог, визначених МОН.

Затвердження теми дисертації, отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації (наукової доповіді) та атестацію здобувача, який самостійно підготував наукові досягнення до захисту, спеціалізована вчена рада з присудження наукового ступеня доктора наук закладу здійснює відповідно до законодавства, що регулює присудження наукового ступеня доктора наук.

8. Прикінцеві положення

8.1. Положення затверджує вчена рада ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

8.2. Зміни й доповнення до цього Положення обговорюють на засіданні вченої ради та затверджують у тому ж порядку, що й саме Положення, шляхом його викладання в новій редакції.

8.3. Положення набуває чинності з моменту введення його в дію наказом ректора ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Додаток Б

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
« 21 » 06 2024 р. № 12509

ПОЛОЖЕННЯ
про проведення практики здобувачів вищої освіти Вінницького
державного педагогічного університету імені Михайла
Коцюбинського

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (далі – Положення) розроблене відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції розвитку педагогічної освіти, Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, професійних стандартів за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93 (зі змінами), листів Міністерства освіти і науки України від 07.02.2009 р. №1/9-93 «Про практичну підготовку студентів», рекомендацій про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, розроблених Державною науковою установою «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» у 2013 році, стандартів вищої освіти за спеціальностями та рівнями вищої освіти,

Положення про організацію освітнього процесу у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського.

1.2. Практична підготовка здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом проходження ними практики на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського (надалі - ВДПУ ім. М. Коцюбинського) договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку.

1.3. Практична підготовка здобувачів вищої освіти, як одна із форм організації освітнього процесу спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти за час навчання, набуття і удосконалення практичних навичок і умінь за відповідною освітньою програмою.

1.4. У ВДПУ ім. М. Коцюбинського практична підготовка є невід'ємною складовою освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти ступенів вищої освіти бакалавра, магістра, доктора філософії за денною та заочною формами навчання і проводиться на оснащених відповідним чином базах практики.

1.5. Практична підготовка здійснюється в умовах професійної діяльності під керівництвом викладача ВДПУ ім. М. Коцюбинського та фахівця від бази практики.

1.6. Організація практичної підготовки в ВДПУ ім. М. Коцюбинського регламентується цим Положенням. У цьому Положенні розглядаються загальні питання організації, проведення і підведення підсумків усіх видів практики здобувачів вищої освіти за відповідними ступенями вищої освіти, формами навчання та освітніми програмами.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

2.1. Мета практики – оволодіння здобувачами вищої освіти сучасними методами, формами організації діяльності в галузі їх

майбутньої професії, формування у них на базі одержаних у ВДПУ ім. М. Коцюбинського знань, професійних компетентностей, необхідних для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично оновлювати свої знання, творчо застосовувати їх у практичній діяльності, вести наукові дослідження.

2.2. Практика здобувачів вищої освіти передбачає безперервність і послідовність її проведення, органічне поєднання з практичними й лабораторними й індивідуальними заняттями, набуття здобувачами вищої освіти компетентностей відповідно до освітніх програм підготовки бакалавра, магістра.

2.3. Залежно від мети та завдань визначені такі види практики:

- навчальна;
- виробнича;
- переддипломна.

2.4. Завдання **навчальної** практики – сформувати фахові компетентності з обов’язкових навчальних дисциплін циклів загальної та професійної підготовки, ознайомити здобувачів вищої освіти зі специфікою майбутньої професії.

Навчальна практика здобувачів вищої освіти, відповідно до освітньої програми, проводиться в структурних підрозділах ВДПУ ім. М. Коцюбинського (лабораторії, кабінети, комп’ютерні класи, навчально-виробничі майстерні тощо), в закладах дошкільної та загальної середньої освіти, в організаціях, на підприємствах відповідного профілю на основі договорів з базами практики, а також може проходити за розробленими маршрутами у формі екскурсій, експедицій на території України з подальшою обробкою результатів у структурних підрозділах ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

2.5. Завдання **виробничої** практики – закріпити та поглибити теоретичні знання, отримані здобувачами вищої освіти в процесі вивчення обов’язкових навчальних дисциплін професійної підготовки, набувати фахових компетентностей відповідно до

освітньої програми, а також збір фактичного емпіричного матеріалу для виконання курсових, кваліфікаційних робіт.

Виробнича практика проводиться на підприємствах, в установах та організаціях різної форми власності згідно з укладеними ВДПУ ім. М. Коцюбинського договорами або у структурних підрозділах ВДПУ ім. М. Коцюбинського, що забезпечують практичну підготовку.

2.6. Переддипломна практика здобувачів вищої освіти організовується на завершальному етапі навчання і проводиться перед виконанням кваліфікаційної роботи з метою узагальнення і вдосконалення здобутих ними знань, практичних умінь та навичок, оволодіння професійним досвідом та формування готовності до самостійної професійної діяльності, а також збору матеріалів для написання кваліфікаційної роботи. Практика проводиться у структурних підрозділах ВДПУ ім. М. Коцюбинського, що забезпечують практичну підготовку або на підприємствах, в організаціях та установах відповідно до теми кваліфікаційної роботи.

2.7. Перелік усіх видів практик за кожною освітньою програмою, їх форми, тривалість і терміни проведення визначаються в освітніх програмах і навчальних планах, робочих програмах, графіках освітнього процесу певної освітньої програми на навчальний рік.

2.8. Зміст практик і послідовність проведення практик регламентуються наскрізною програмою практики певної освітньої програми, яку розробляє гарант освітньої програми та викладачі кафедри, що забезпечує професійну підготовку за освітньою програмою. Зміст наскрізної програми практики повинен відповідати законодавству України, освітній програмі, навчальному плану, враховувати специфіку та відображати останні досягнення науки. Розробка наскрізних програм практики для нових освітніх програм здійснюється до початку провадження освітньої діяльності. Наскрізні програми практики розглядаються та схвалюються на засіданнях кафедри, що забезпечує професійну підготовку за освітньою програмою, навчально-методичної комісії інституту /факультету

погоджуються начальником навчально-методичного відділу та розглядаються і схвалюються на засіданні вченої ради ВДПУ ім. М. Коцюбинського, затверджуються ректором ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Наскрізна програма практики містить такі складові:

- титульний аркуш;
- загальна інформація;
- вступ;
- мета, завдання практичної підготовки;
- компетентності та програмні результати практики, яких набувають здобувачі вищої;
- зміст практики;
- форми та методи контролю;
- критерії та методи оцінювання програмних результатів практики;
- види та терміни проходження практик.

Розділи наскрізної програми практики повинні включати методичні вказівки (рекомендації) щодо проходження практики, перелік літератури/ електронних ресурсів та необхідної документації, екскурсії під час проведення практики та інші форми роботи, що сприяють закріпленню знань, отриманих під час навчання, та формуванню визначених компетентностей.

Наскрісні програми практики переглядаються та оновлюються не рідше, ніж один раз на п'ять років.

На основі наскрізної програми практики щорічно розробляються викладачем, якому доручено проведення практики, робочі програми відповідних видів практики.

Робоча програма практики розглядається та схвалюється на засіданні кафедри, яка забезпечує проведення практики, та на засіданні навчально-методичної комісії інституту / факультету, перевіряються завідувачем педпрактики ВДПУ ім. М. Коцюбинського і затверджується першим проректором з науково-педагогічної роботи.

Робоча програма практики містить такі складові:

- титульний аркуш;
- загальна інформація;
- вступ;
- мета і завдання практики;
- компетентності та програмні результати практики;
- зміст практики;
- бази практики;
- організація і керівництво практикою;
- підведення підсумків практики;
- критерії та методи оцінювання програмних результатів практики.

Робоча програма практики затверджується до початку навчального року, в якому проводиться певний вид практики.

Кафедри, які забезпечують проведення практики, розробляють методичне забезпечення, яке сприяє якісному проведенню практики.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

3.1. Загальна організація практики та контроль за її проведенням у ВДПУ ім. М. Коцюбинського здійснюється першим проректором з науково-педагогічної роботи.

3.2. Відповідальність за організацію та проведення практики покладається на директора інституту/декана факультету, завідувача кафедри, за якою закріплено проведення певного виду практики, завідувача практики ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Директор інституту /декан факультету :

- обирає разом із завідувачами кафедр, за якими закріплено проведення певного виду практики, та завідувачем практики ВДПУ ім. М. Коцюбинського бази практики для проходження навчальних, виробничих і переддипломної практик здобувачів вищої освіти інституту/факультету;

- бере участь у роботі настановних та підсумкових конференцій з

практики;

- своєчасно, за 10 днів до початку практики, забезпечує подання службової записки на ім'я ректора ВДПУ ім. М. Коцюбинського про направлення здобувачів вищої освіти на практику;

- здійснює загальний контроль за організацією та проходженням практики здобувачами вищої освіти інституту/факультету.

Завідувач кафедри, за якою закріплено проведення певного виду практики:

- забезпечує розробку робочих програм практики, контролює їх виконання;

- для безпосереднього керівництва практикою здобувачів вищої освіти при складанні навантаження кафедри планує керівництво практикою викладачам з досвідом роботи, який відповідає профілю баз практики, не менше двох років;

- розподіляє здобувачів вищої освіти на бази практики, запропоновані завідувачем практики ВДПУ ім. М. Коцюбинського чи здобувачами вищої освіти;

- повідомляє здобувачів вищої освіти про систему звітності з практики, а саме: подання письмового звіту, підготовка доповіді, повідомлення, презентації, виступу тощо;

- у тісному контакті з керівниками практики від кафедри забезпечує якість її проходження згідно з робочою програмою;

- протягом двох тижнів після завершення практики подає до навчально-методичного відділу письмовий звіт про проходження практики із зауваженнями та пропозиціями щодо її покращення;

- може призначати відповідальну особу за організацію та проведення практик на кафедрі.

У разі призначення відповідальної особи за організацію та проведення практик на кафедрі на неї можуть покладатися такі обов'язки:

- розподіл здобувачів вищої освіти на бази практики, узгоджені

з завідувачем практики ВДПУ ім. М. Коцюбинського;

- повідомлення здобувачів вищої освіти про систему звітності з практики, а саме: подання письмового звіту, підготовка доповіді, повідомлення, презентації, виступу тощо;

- забезпечення спільно з керівниками практики від кафедри якості її проходження відповідно до робочої програми; готує направлення на проходження практики та надає завідувачу практики для подальшого оформлення;

- протягом двох тижнів після завершення практики подає до навчально- методичного відділу письмовий звіт про проходження практики із зауваженнями та пропозиціями щодо її покращення.

3.3. Завідувач практики ВДПУ ім. М. Коцюбинського:

- забезпечує чітку організацію, планування і облік результатів практики, складає загальноуніверситетський графік проведення практик;

- забезпечує проведення всіх організаційних заходів щодо проходження навчальних, виробничих, переддипломної практик: інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки;

- забезпечує контроль за укладанням договорів про проведення практики між ВДПУ ім. М. Коцюбинського та підприємством, організацією, установою, реєстрацію відповідних договорів згідно з вимогами та зберігання належним чином;

- у тісному зв'язку з керівником практики від бази практики забезпечує високу якість її проходження згідно з програмою;

- бере участь у проведенні настановних та підсумкових конференцій в інституті / на факультеті;

- бере участь у засіданнях кафедр, підсумкових конференціях з питань організації, проведення і підсумків навчальних, виробничих, переддипломної практик;

- перевіряє оформлення звітної документації з навчальних, виробничих, переддипломної практик (відомостей обліку успішності, залікових книжок, щоденників тощо);

- контролює забезпечення належних умов праці і побуту здобувачів вищої освіти та проведення з ними обов'язкових інструктажів з дотримання правил і норм охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії відповідно до законодавства;

- контролює виконання практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку, організовує ведення табеля відвідування практикантами баз практики;

- готує звіти про результати проведення навчальних, виробничих, переддипломної практик у ВДПУ ім. М. Коцюбинського за перше та друге півріччя кожного навчального року;

- узагальнює навчально-методичний досвід організації, проведення практик, вносить пропозиції щодо покращення проведення практик;

- аналізує звіти кафедр за результатами проведення практик та звітує на засіданнях ректорату ВДПУ ім. М. Коцюбинського за підсумками проведення навчальних, виробничих, переддипломної практик.

3.4. Безпосереднє керівництво практиками і виконання робочих програм практик забезпечують кафедри, відповідальні за їх проведення. Практиканти направляються на виробничу практику, як правило, групами до 5-ти осіб для ступеня вищої освіти бакалавра та до 3-х осіб для ступеня вищої освіти магістра. Якщо на навчальну практику розподіляються здобувачі вищої освіти однієї освітньої програми, кількість здобувачів вищої освіти у групі може бути збільшена за умови наявності на базі практики відповідної кількості робочих місць. Здобувачі вищої освіти можуть проходити практику на базах практик, які розглядаються як місця їх майбутнього працевлаштування.

3.5. В обов'язки керівника практики від кафедри входить:

- розподілити здобувачів вищої освіти на бази практики за 10 днів до початку практики;

- до початку практики видати кожному практиканту

індивідуальне завдання;

- представити здобувачів вищої освіти керівнику бази практики, який закріплює їх за керівниками практики від бази практики;

- своєчасно отримати від керівника бази практики витяги з наказу про прийняття здобувачів вищої освіти на практику та призначення керівників практики від бази практики;

- під час проведення практики постійно контролювати забезпечення належних умов праці і побуту здобувачів вищої освіти та дотримання правил і норм охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії відповідно до законодавства;

- контролювати виконання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього трудового розпорядку, ведення табеля відвідування здобувачами вищої освіти бази практики;

- надавати здобувачам вищої освіти методичну допомогу у вирішенні завдань, визначених робочою програмою практики;

- своєчасно подавати завідувачу кафедри письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо її покращення;

- у разі виробничої необхідності (форс – мажорних обставин) організувати дистанційний супровід виконання завдань практики.

3.6. Обов'язки керівників практики від бази практики:

- забезпечити необхідні умови для виконання здобувачем вищої освіти програми практики та, за необхідності, внесення коректив щодо підвищення ефективності проведення практики;

- провести інструктаж з техніки безпеки, пожежної безпеки та охорони праці зі здобувачем вищої освіти у перший день практики. У разі потреби навчити його безпечних методів праці;

- забезпечити облік виходів на роботу здобувача вищої освіти. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти заклад освіти;

- своєчасно розслідувати комісією бази практики разом із завідувачем практики ВДПУ ім. М. Коцюбинського нещасні випадки,

порушення, які можуть трапитися зі здобувачем вищої освіти під час проходження практики;

- після закінчення практики надати здобувачу вищої освіти характеристику за підписом керівника бази практики.

3.7. Бази практик в особі їх керівників разом з керівниками практик від кафедр несуть відповідальність за організацію, якість і результати практики здобувачів вищої освіти.

3.8. Здобувачі вищої освіти ВДПУ ім. М. Коцюбинського під час проходження практики зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики від кафедри консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;

- своєчасно прибути на базу практики;

- у повному обсязі виконати програму практики та індивідуальні завдання керівників практики від кафедри та бази практики;

- вивчити і дотримуватися правил внутрішнього розпорядку бази практики, правил і норм охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії відповідно до законодавства;

- своєчасно подати керівнику практики від кафедри звітну документацію, що вимагається програмою практики, й захистити звіти про проходження практики.

4. БАЗИ ПРАКТИКИ

4.1. База практики – це установа, підприємство, організація різної форми власності та підпорядкованості, що призначена для проведення практики здобувачів вищої освіти, при цьому повинна забезпечувати виконання програми практики для відповідного ступеня вищої освіти (бакалавра, магістра, доктора філософії).

4.2. Підприємства, організації, установи, які є базами практики, мають відповідати освітній програмі, враховувати її специфіку, мати кваліфікованих фахівців для керівництва практикою та необхідну матеріальну і методичну базу.

4.3. Залежно від виду, мети і завдань практики, базами можуть

бути як установи, підприємства, організації, так і структурні підрозділи ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Вимоги до бази практики визначені у робочих програмах кожного виду практики конкретної освітньої програми.

4.4. Визначення бази практики здійснюється завідувачем практики ВДПУ ім. М. Коцюбинського відповідно до змісту, завдань практики на основі прямих договорів з підприємствами, організаціями, установами незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності.

4.5.3 базами практики (підприємствами, організаціями, установами будь-якої форми власності) ВДПУ ім. М. Коцюбинського завчасно укладає договори на проведення практики за встановленою формою. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період конкретного виду практики або терміном до п'яти років.

4.6. Договір відповідно до встановленої форми, готується у двох примірниках: один – ВДПУ ім. М. Коцюбинського, другий – базі практики.

Примірник договору ВДПУ ім. М. Коцюбинського реєструється у відповідному журналі та зберігається у навчально-методичному відділі.

4.7. При проведенні практики в структурних підрозділах ВДПУ ім. М. Коцюбинського договори не укладаються.

4.8. На основі договору здобувачі вищої освіти отримують направлення на проходження практики, яке готує керівник практики від кафедри. Направлення на практику оформляється в одному примірнику згідно з установленою формою.

4.9. У разі необхідності, на вимогу бази практики, здобувачам вищої освіти надаються листи-клопотання про прийняття на практику здобувачів вищої освіти. Листи-клопотання оформлюються завідувачем практики ВДПУ ім. М. Коцюбинського, підписуються першим проректором з науково-педагогічної роботи і реєструються у

канцелярії ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

4.10. Для здобувачів вищої освіти – іноземців бази практики передбачаються у встановленому порядку і можуть знаходитися як на території проживання, так і в межах України.

4.11. На здобувачів вищої освіти, які проходять практику, поширюються Закон України «Про працю» та Правила внутрішнього трудового розпорядку бази практики.

4.12. За наявності особливих умов (військовий стан, карантин тощо) здобувачі вищої освіти, які перебувають за кордоном, можуть проходити практику за місцем перебування. Практикант сам готує проєкт договору, оформлює його переклад, засвідчений належним чином, і надсилає у канцелярію ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ ЗА ДИСТАНЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ

5.1 Практика, що проходить на базі підприємств, установ та організацій, може проводитися за дистанційними технологіями або безпосередньо на базі підприємства, організації або установи за заявою здобувача вищої освіти за умови, якщо база практики розташована максимально наближено до місця його проживання та врахована специфіка функціонування установи.

5.2. Технології дистанційного навчання можуть використовуватись у ВДПУ ім. М. Коцюбинського при проведенні практик через мережу інтернет під час карантину, воєнного стану тощо. Необхідно використовувати програмне забезпечення та дистанційні форми й інструменти навчання, які дозволять забезпечити більшу синхронність спілкування та обміну даними, поряд з традиційними засобами. Серед них:

- доступ до мережі інтернет керівників практики від ВДПУ ім. М. Коцюбинського та бази практики, здобувачів вищої освіти;

- наявність погоджених каналів оперативного спілкування, зокрема, електронної пошти, skype, Zoom, telegram, соціальних

мереж тощо;

- чітко визначені місця розташування усіх форм документів та методичних рекомендацій, програм, графіків, необхідних для проходження практики (зокрема, сайти кафедри, інституту/факультету, ресурси закладу освіти) тощо.

5.3. Для проходження практики за дистанційними технологіями практиканти та керівники практики повинні узгодити можливості здобувачів вищої освіти проходити практику та мати доступ до необхідної від бази практики інформації, зокрема шляхом:

- доступності даних на сайті підприємств / установ / організацій;
- можливості отримання необхідної інформації від профільних підрозділів засобами електронної пошти чи іншим погодженим способом;
- можливості оперативної перевірки роботи здобувача вищої освіти керівниками практики з обох сторін та ін.;
- можливості підписати договір та щоденник з практики.

Кафедра консультує здобувача вищої освіти щодо виконання завдань, отримання необхідних знань, вмінь.

5.4. Керівник практики за погодженням із завідувачем кафедри формує список завдань для проходження практики та надає їх здобувачам вищої освіти разом з контактами осіб, відповідальних за інформацію, яка є основою для виконання завдань згідно з програмою практики, а також джерел усієї необхідної інформації.

5.5. Відповідальна від кафедри особа має забезпечити проведення інструктажу з техніки безпеки та охорони праці практикантів дистанційно.

6. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

6.1. Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Звіт про проходження практики оформлюється за вимогами, які містяться у робочій програмі практики. До звіту з виробничої практики

додаються такі документи:

- характеристика за підписом керівника бази практики;
- щоденник з практики, в якому заповнені, підписані та оцінені керівником практики від бази практики, керівником практики від кафедри усі розділи.

6.2. Підсумковий контроль здійснюється комісією, яку призначає завідувач кафедри. До складу комісії входять керівники практики від кафедри, керівники практики від баз практики (за згодою), викладачі кафедри, які викладали здобувачам вищої освіти навчальні дисципліни професійної підготовки. Комісія може заслуховувати звіт про проходження практики здобувачів вищої освіти на базах практики в останні дні її проходження, або на кафедрі протягом перших п'яти днів після її завершення, або перших десяти днів семестру, який починається після практики, яка за графіком практик проходила в літній період. Результати підсумкового контролю заносяться у відомість обліку успішності, залікову книжку здобувача вищої освіти.

6.3. Звітна документація з практики зберігається на кафедрі протягом трьох календарних років.

6.4. Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики, може пройти практику повторно в позанавчальний час, крім тих випадків, коли практика проходила в останній семестр перед атестацією. У разі, якщо специфіка практики не дає можливості повторного проходження, такий здобувач вищої освіти відраховується з ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

6.5. Підсумки кожної практики обговорюються на засіданнях кафедр, а загальні підсумки практики підводяться на вчених радах інституту/факультету.

6.6. Здобувачі вищої освіти, які працюють за обраним фахом (спеціальністю) можуть звернутися із заявою на ім'я директора інституту/ декана факультету щодо визнання результатів інформального навчання відповідно до Положення про порядок

визнання у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського результатів навчання, здобутих шляхом формальної, неформальної та/або інформальної освіти.

7. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

7.1. Це Положення вступає в силу після затвердження його Вченою радою та вводиться в дію наказом ректора ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

7.2. Положення поширюється на всіх учасників освітнього процесу та оприлюднюється на офіційному веб - сайті ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

7.3. Зміни та доповнення до цього Положення вносяться на підставі пропозицій кафедр, які відповідають за практику, директора інституту/ декана факультету, гарантів освітніх програм, за поданням завідувача практики ВДПУ ім. М. Коцюбинського на розгляд Вченої ради ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

7.4 У разі внесення змін або доповнень до цього Положення здобувачі вищої освіти, які розпочали проходження практики згідно з попередньо діючим Положенням, завершують проходження практики на підставі норм, визначених актуальним на момент початку практики Положенням.

Додаток В

Затверджую:

Гарант освітньо-наукової
програми

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ПРАКТИКИ**здобувача наукового ступеня доктор філософії _____
року навчання зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні
науки

№ з/ п	Найменування виду діяльності	Термін виконання	Кількість годин	Підпис керівника практики від ЗВО
1				
2				
3				
4				
5				
6				

Керівник практики
від закладу вищої освіти:

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Додаток Д**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО****ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ**

Педагогічна практика

Факультет _____ **ФПППО** _____**Кафедра** педагогіки та освітнього менеджменту**Ступінь вищої освіти** доктор філософії**Спеціальність** 011 Освітні, педагогічні науки**2 рік навчання Група** _____

Здобувач вищої освіти _____
прибув у заклад вищої освіти _____

Печатка ЗВО « » _____ **202__ р.**

(підпис)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

вибув із закладу вищої освіти _____

Печатка ЗВО « » _____ **202__ р.**

(підпис)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Календарний графік проходження практики

	Види робіт	Тижні практики					Виконання
		1	2	3	4	5	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							

Керівник практики

від закладу вищої освіти:

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Керівник практики

від закладу, організації, установи _____

(місце проходження практики)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

(підпис, печатка)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

« _____ » 202__ p.

Висновок керівника практики від ЗВО про проходження практики

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Дата складання заліку « » _____ 202_ р.

Оцінка: _____
за розширеною шкалою _____
(словами)

кількість балів _____
(числом і словами)

за шкалою ECTS _____

Керівник практики
від закладу, організації, установи

(підпис, печатка)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

« » _____ 202 г.

Додаток Ж**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

**ЗВІТ
ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

здобувача наукового ступеня доктора філософії __ року
навчання (очної/заочної форми навчання)
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

(прізвище, ім'я, по батькові)

Термін практики з _____ по _____ 202__ р.

База практики: Вінницький державний педагогічний університет імені
Михайла Коцюбинського

Керівник педагогічної практики від Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

(науковий ступінь, вчене звання керівника)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник практики від кафедри
(науковий ступінь, вчене звання керівника)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Вінниця – 202__ р.

[illegible]

від закладу вищої освіти:

(прізвище, ініціали)

Додаток Ж

Як підготувати презентацію до лекції

№	Напрям	Ключові рекомендації	Інструменти / Поради
1	Визначення мети	Чітко сформулюйте мету лекції. Визначте головне повідомлення та очікувані результати. Розподіліть час на розділи.	Плануйте тези до створення слайдів.
2	Структура презентації	Дотримуйтесь логіки: вступ → основна частина → висновки. Не більше 1 ключової ідеї на слайд. Висновки оформіть коротко й чітко.	Використовуйте шаблон структури або план-конспект.
3	Візуалізація	Мінімізуйте текст (до 6–8 рядків, 6 слів у рядку). Використовуйте схеми, фото, інфографіку. Застосовуйте кольорові акценти помірно. Додавайте анімацію для складних понять.	Canva, PowerPoint Designer, Beautiful.ai, Genially.
4	Активізація уваги	Вставляйте запитання або міні-тести. Використовуйте цитати, парадокси, приклади з життя. Пропонуйте студентам короткі обговорення.	Mentimeter, Kahoot, Quizizz.
5	Поєднання з лекцією	Слайди не дублюють текст лекції, а підсилюють його. Використовуйте опорні слова, а не повні речення. Відпрацюйте темп і логіку виступу.	Репетиція перед заняттям, тайм-менеджмент.

6	Дизайн і технічні аспекти	Єдиний стиль, 2–3 кольори максимум. Шрифт: Calibri, Roboto, Arial (не менше 24 pt). Контрастний фон. Перевірка відображення на проєкторі або онлайн.	Використовуйте шаблони Slidesgo, SlidesCarnival.
7	Закріплення матеріалу	Підсумкові слайди з головними висновками. Контрольні питання або завдання. QR-коди на джерела чи тести.	Google Forms, YouTube, інтерактивні посилання.
8	Автоматизація процесу	Використовуйте сервіси для генерації дизайну. Зберігайте шаблони для повторного використання. Ведіть базу презентацій за темами.	Canva Education, PowerPoint Copilot, Prezi.

Додаток 3

Аналіз лекційного заняття

Етап аналізу	Зміст оцінювання	Узагальнений висновок
I. Організаційний та методичний аспект	Визначаються ПІБ лектора, тема, місце лекції в навчальній програмі, рівень підготовки студентів, навчальна мета заняття.	Цей етап дозволяє з'ясувати, наскільки лекція логічно вписується в навчальний курс, чи відповідає рівню підготовки слухачів і чи має чітко сформульовані освітні цілі.
II. Аналіз змісту лекції	Аналізується наукова та дидактична якість матеріалу: актуальність, новизна, логічність побудови, співвідношення теорії й практики, глибина розкриття теми.	Ефективна лекція характеризується науковою достовірністю, структурованістю, логічністю викладу, наявністю практичних прикладів і чітким спрямуванням на досягнення заявлених цілей.
III. Аналіз методики та стилю викладу	Оцінюється мовна культура лектора, темп і дикція, контакт із аудиторією, реакція на питання, використання риторичних прийомів, якість наочних матеріалів, організація часу.	Професійний лектор уміло поєднує логіку викладу з виразною мовою, підтримує емоційний контакт зі слухачами, використовує сучасні засоби візуалізації й забезпечує інтерактивність спілкування.
IV. Загальні висновки та рекомендації	Визначаються сильні та слабкі сторони лекції, формулюються рекомендації щодо	Завершальний етап має на меті усвідомити педагогічну цінність відвіданої лекції, виділити

	вдосконалення, узагальнюється особиста рефлексія аспіранта.	методичні знахідки для власної практики, визначити напрями вдосконалення викладацької діяльності та власного професійного зростання.
--	--	--

Додаток К

Аналіз практичного заняття

Етап аналізу	Зміст і критерії оцінювання	Основні висновки та узагальнення
1. Організаційно-підготовчий аспект	Визначаються тема, мета заняття, місце в навчальній програмі, відповідність робочій програмі, рівень технічної підготовки викладача.	Важливо, щоб заняття було логічно пов'язане з попереднім матеріалом, мало чітко сформульовані цілі й було методично забезпечене сучасними технічними засобами.
2. Методика проведення та діяльність викладача	Аналізується структура заняття, розподіл часу, доцільність методів (дискусія, кейс-метод тощо), чіткість інструкцій, мовлення, емоційність, педагогічний такт, використання наочності.	Ефективність заняття залежить від продуманої структури, оптимального добору методів, зрозумілих інструкцій і високого рівня педагогічної майстерності викладача.
3. Діяльність студентів та результативність	Оцінюється активність і залученість студентів, рівень самостійності, якість виконання завдань, уміння застосовувати теорію на практиці, організація зворотного зв'язку.	Висока результативність досягається за умов, коли більшість студентів активно працюють, демонструють самостійність і здатність мислити критично, а викладач сприяє розвитку цих умінь.
4. Підсумки, оцінювання та	Перевіряється об'єктивність	Підсумковий аналіз має бути

рефлексія аспіранта	оцінювання, якість узагальнення матеріалу, чіткість домашнього завдання, визначаються сильні сторони заняття, подаються пропозиції для вдосконалення.	конструктивним: аспірант виділяє найкращі методичні прийоми, пропонує шляхи покращення та формулює власні професійно-методичні висновки.
5. Особиста рефлексія аспіранта	Осмислення власних педагогічних відкриттів, труднощів, запитань для обговорення з керівником практики.	Рефлексія сприяє професійному зростанню аспіранта, формуванню здатності до самоаналізу, вдосконаленню педагогічної культури та методичної компетентності.

Додаток Л**Шаблон методичних рекомендацій з педагогіки****ЗМІСТ**

1. Вступ
2. Мета і завдання дисципліни
3. Структура навчальної дисципліни
4. Методичні поради до вивчення окремих тем
5. Завдання для самостійної роботи студентів
6. Критерії оцінювання навчальних досягнень
7. Рекомендована література
8. Додатки (за потреби)

1. ВСТУП

Дисципліна «Педагогіка» є базовою у системі професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі освіти. Вона формує цілісне уявлення про закономірності виховання, навчання та розвитку особистості, розкриває теоретичні основи педагогічної діяльності, допомагає усвідомити роль педагога як носія цінностей, культури й гуманістичних ідеалів.

Метою методичних рекомендацій є спрямування студентів на усвідомлене, цілеспрямоване й ефективне опанування змісту курсу, розвиток умінь самостійно працювати з навчальними джерелами, узагальнювати теоретичні положення та застосовувати їх у практичних ситуаціях.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – формування педагогічного мислення, розвиток професійної компетентності майбутнього педагога, готовності до творчого вирішення освітніх завдань.

Основні завдання: розкрити сутність, структуру та закономірності педагогічного процесу; ознайомити з основними категоріями педагогіки та провідними педагогічними концепціями; сформувати навички аналізу педагогічних ситуацій; розвинути інтерес до педагогічної діяльності й самовдосконалення.

1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ теми	Назва теми	Кількість годин (аудиторних / самостійних)	Вид занять
1	Предмет, завдання і структура педагогіки	2 / 4	Лекція, СРС
2	Закономірності та принципи навчання	2 / 4	Лекція, практичне
3	Виховання як педагогічний процес	2 / 6	Лекція, семінар
4	Особистість учня і педагога в освітньому процесі	2 / 6	Лекція, СРС
5	Педагогічна майстерність і творчість учителя	2 / 4	Семінар, практичне
	Разом	10 / 24	

4. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ ТЕМ

Тема 1. Предмет, завдання і структура педагогіки
Перед опрацюванням теми ознайомтеся з основними категоріями педагогіки (виховання, навчання, розвиток, освіта). Зверніть увагу на зв'язок педагогіки з іншими науками. Під час вивчення матеріалу складіть схему «Структура педагогічного знання».

Тема 2. Закономірності та принципи навчання
Вивчаючи тему, визначте сутність понять «закон», «принцип», «метод» навчання. Проаналізуйте, як різні принципи реалізуються у вашому освітньому досвіді. Підготуйте приклади застосування принципів на практиці.

Тема 3. Виховання як педагогічний процес
Прочитайте класичні праці В. Сухомлинського. Зробіть короткі виписки або цитати, що відображають їхні підходи до виховання колективу й особистості.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Підготувати коротке повідомлення (5–7 хв) на тему «Педагогіка як наука і мистецтво».
2. Розробити порівняльну таблицю «Педагогічні концепції XX–XXI ст.».
3. Проаналізувати педагогічну ситуацію: визначити проблему, запропонувати шляхи її розв’язання.
4. Написати есе «Яким я бачу сучасного вчителя».
5. Пройти онлайн-тестування з теми «Принципи навчання» (посилання / QR-код).

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Рівень	Характеристика результатів навчання
Високий	Студент демонструє глибоке розуміння змісту, вільно володіє педагогічними поняттями, здатний творчо застосовувати знання.
Достатній	Матеріал засвоєно свідомо, поняття використовуються коректно, допущено незначні неточності.

Середній	Знання фрагментарні, потребують корекції, завдання виконано частково.
Низький	Відсутнє розуміння основних понять, не виконано завдання або зроблено поверхово.

7.РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бондар В. І. *Педагогіка: навчальний посібник*. Київ: Либідь, 2022.
2. Савченко О. Я. *Дидактика сучасної школи*. Київ: Освіта, 2021.

Додаткова:

1. Сухомлинський В. *Сто порад учителеві*.
2. Макаренко А. *Книга для батьків*.
3. Наукові статті з фахових педагогічних журналів (за темами курсу).

8. ДОДАТКИ (за потреби)

- Зразок плану лекції або семінарського заняття.
- Орієнтовна тематика проектних робіт.
- Форма самооцінки навчальних результатів студента.